

(72) 853

K34/82
A13/8/82

K34/82 H.M. Mohlabe.

B

1
84

10

TLHALANO.

Meripa sa 3. Tema ya II.

K34/82

1. Dieta pele tsa tlhalano le temogo.

Mosadi o a nyadiwa ka baka la gore go hwetswane bana ka yena. Ke lebaka le e gonago le tseano bathong. Bjalo re bjalo ka dimpja, re a goma ra jana, go jana mo ga rena go baka phaphano e we elego tlhalano. E baka ke boloi, gonyenya, go loma le bophoko.

2. Nyalano e sika le tlhalano. Ga e baka fela ke tsewe tsa go I aowa le batswadi ba dira gore e be gona. Ba e dira ka baka la go tlhoka kwano le bakgonyana. Mogogadi ge a bona bakgonyana a phetla molala, mokgonyana le yena o dira bjalo.

2 3. Go nyala le go tia le boododu, manaba a dieta pele tsa tlhalano e fele. A na a ka godimu le ona ke dibaka tlhalano. Bakeng sa go nyala le bobodu di direga, mosadi a sepu a bikiwa mosogona a ngalla kgole, mosetsana a moletelea be a lape. Mola moleta ngredi o leta letsofi. O bona gore o a selwe, bagwera ba gagwe bana le bana.

4. Ga lee le tletse la boya le tletse. Se ke seema se bolela manapi le dithoto tsa go nyala. Moji ga salwe morago, le sona e sale seema. Sona se bolela ga batho ba sa kwana. Ge a phophela dilo tsa go nyala moredi wa gagwe.

5. Ka baka la gore ba sa kwana, mokgonyana o tla mofa. Dilo tsa go ya morothela ga dibabe, moji o tla amo ela a ija. Motlhane o tlhaga tlhalano moji o a lebala, a th ma go ganetse dilo tee dingwe.

3 6. Monna a ka beka mosadi wa gagwe, a dula nae. Mosadi a swara monna ka matsogo a mabedi, monna le yena a ba bjalo. Ba ba dira bana. Ka morago ga mo ba tlotsane ditshila, a tlhala monna wa gagwe, o gapa dikgomo a tsea le bana. Motlhadi ga tloge le selo. O tloga fela le dikobo tee a diaparago ke moka.

7. Ba tseelane ke baratane. Ka nyepo e, e t halosa gore monyala ka pedi o nyala wa gagwe. Motho ga ele, le ge o ile wa beka, o tla fo nyala. Ba bangwe go sala go nyala morwa

SM.

papagwe a hwile, o nyala mmagwe ka dikgomo tsa baredi. Ge a ka tlhala ba mofa fela tse we ba go dija.

8. Bomammalane, ke dilo tsa bogologolo kgale ge motho a ka nyala mosadi bjalo mosadi yo we a tlhala motlhadiwa o be a huma ka letsatei. Ka baka la gore e be go gapiwa dikgomo tsa go nyala gammogo le manamane a tsona, ke tse we ba rego ke bomammalane.

4 9. Bomammalane, e be ba dira bjalo ba re ke kgati ya go thibela tlhalano. Motswadi o tla lwa le moredi wa gagwe gore a seke a tlhala, ka gobane ba tlilo gapa dikgomo ka moka. Motlhadiwa yena o tla tswela ntlwana motlhadiwa a tsena ka gare.

10. Mmatla se ntsweng go ba seromo o sinya sa gagwe. Se ke seema ka nnete go bjalo go tlhadisa go ababa. Ka baka la gore o tla nyala go fitisa motheke a monyalo. O tla ntsha dikgomo tse dintsi, ba ba ba tsea le bana.

11 Motlhadiwa o tla ntsha dikgomo a ba a tsea yo mongwe mosadi, dikgomo tse dingwe tsa ba tsa sala dieme ka lesakeng. Baredi ba gagwe ba t a sala ba nyadiwa, dikgomo tsa bona ke tsa papago bona. Ge ba na le dikgaitsemi o ba tseisa basadi ka tsona. Mosadi yola a motserego bakeng sa motladi, o sala a fa tla matale a dipudi le ge bana a sa ba kwa mabelego.

5 12 Mediro ya mosadi ge a be a sale bogadi. Bjalo ka ge mosadi a na le mediro ya go direla monna wa gagwe. Mediro e we ya gagwe ga e badiwi ka gobane batswadi ba gagwe ba sumisa dikgomo tsa go monyala. Monna le yena a ka seke a rera dikobo tsewe a go morekela ge a be a dutai nae. Goba le melato e we a go molefella, ge a be a dirile molato.

13 Dikgomo a di dule felo go thii, mokgonyana a nyalla makgolo wa gagwe, ka morago, o lebeletse makgolo wa gawe gore a yo tsa mammuwi wa dikgomo ka tsona. Motabeng e, e lukile ga e na sinyagalo ka maatla ge mosadi a ile a tlhala.

14. Ga gona sinyagalo, ka baka le mokgonyana o swanetse go tsea, mammuwi wa dikgomo tsa gagwe. Goba a rate o fo ba a dumela, ka molao wa kgoro. Goba go na le dikgomo tse a gore a nyala tsa sala a ne taba na tso, ka gobane o tere mammuwi.

SM.

6

14. 15 Monna wa sisi, ke motho yo arego ge a tia mosadi wa gagwe a seke a gopola gore ona le madi o bjalo ka yena. A tiela go bolaya, wa kwa are ke pokolo yaka ke dio reka. Monna yo we, o tla ba le setumo ka gorialo mo we mosadi mo we nageng e we a ka seke a tseea.

16. Go lefa ga go thusi selo, le tla no molifisa, ka moswana a tia, la goma la molifisa, mafello a mo we o tla ba a bolaya. Monna yo we batswadi ba mosadi a ba na maatla, a go amoga moredi wa bona. Ba mofile, fela ge dikgomo di sa eme ka lesaka, ba ka motsea ba mofa masepa a gwe. Mosadi mo nageng e a ka sesa mmona.

7 17 Go tlhala ka bakeng la go teiwa. Mosagi ge a bona gore monna wa gagwe o wa mmolaya, yena ka nosi o swanetse go e ponela. Batswadi le bona ba tla fela ba mothusa ka dipolelo.

18 Motlhang monna a beka mosadi batsadi ba mosadi ba botsa monna gore mosadi wa gago sowe. Fela re go file dinoka, tlhogo ke ya rena. Ba bolela gore ka dinoka o ka dira ka tsona ka mokgwa o, o ka kgonago. E seng go tia aowa, modirong wa banna le basadi.

19 Moopa, motho yo mongwe le yo mongwe o nyala mosadi gore a tle a hwetsane bana ka yena. Bjalo ka e go setse go ngodilwe mo I boopa a se modiro wa motho, ke modiro wa modimo. Ka gorialo mo we a botlhagisi tlhalano aowa. Kwano e gona ka baka la gore o ka fo boela ga makgolo wa gago wa ya wa nyaka matlhatswa dikgwele.

20 Matlhatswa dikgwele, taba e ke polelo (mmolabolo) ya ba gologolo ka baka la gore e su e ke e direga. Taba e e tsibjago ke ya mmula-ntlo, yona e a direga.

8 21 Dinoka tsa mosadi tse we ba go filego tsona. Monna o tia dinoka tsa mosadi ka dinoka tse tsa gagwe. Ka morago ga tiano ya bona mosadi o a ima, o belega motho. Bjalo ge ba ka fo tiana mosadi a seke a nyaretsa selo, pelo ya monna e kwa botlhoko kudu. Le batswadi ba mosogana ga mmogo le bona batswadi ba mosadi.

22. Boetswaro bja mosadi wa moopa, a na boetswaro. Monna wa gagwe ga sena pelo ya bonna tota, o tla tlhwa a elwa le

SM.

le mosadi wa gagwe. Le ge e se se phoko, o tla noba sephoko.
Ka gobane moeadi o leta ke ngwana.

23 Mosadi ge a bona gore a ka hwetsane ngwana ka monna wa gagwe. O gopolela gore monna wa gagwe gore ke mokalokoto. Monna le yena o gopolela mosadi gore ke sephoko. Megopolo e we, e tlhagisa phapano ka morago ga yona ke moka ke dintwa.

9 24 Molao wa gesu ga o dumele gore monna a tlhale mosadi wa gagwe ka baka la boopa. Go bjalo ka bobodu, bohodu, bosaedi le go rumulana. Dilo tse we re tseba ga botse gore monna o tlhakana lhogo go mosadi wa gagwe a dira mediro ya mehuta e we. Ba fela ba gatella monna le ge a kare, o a bolabola ka dieema tse: 1. Mowe kgwatla ya pele e gatilego le ya morago e tla gata gona. 2. Ke mpja ya gago, ya bolaya phuthi e bolaela wena le pudi e bolaela wena.

25 Ka nnete bonna bothata re epa ntsweng dinala tsa sa lla. Ke gona o dutsi godimu ga tshipi ya mollo. Monna a tlhale mosadi ge a ka tlhala dikgomo a ka seke a di bona. A ka kitima le dikgoro di ka seke tsa modumella gore a hwetsane dikgomo tsa gagwe. Ke molao ke mosadi a tlhalago monna, gona o tla hwetsa dikgomo.

10 26 Tlhaloso ya dieema tse dingwadilwego mo go 24. Kgwatla le mpja le mokolokoto. Kgwatla le Mpja ke gore le ge o ka noba ka mosadi yo mongwe le yena o tla ba /bjalo ka yo nola wa pele. Bjalo ge ba fetsa polelo bare, e fela ke madimabe a go ke letsogo ke moka. Mokolokoto ke ge monna wa gona a se na bonna. Bjalo bare o lumile ke mmutla.

Temana ya I Lebaka la tlhalano ya monna le mosadi.

27 Tlhalano ya monna le mosadi gantai e bakwa ke bootsa bja mosadi. Go na le bogomo kata, o e kgorose bjalo basadi ba mohuta o we ke bathologadi. Mosadi wa monna, ge letsatsi le ya madikelo o swanetse go ya gae.

11 28 Boethatelo bja mosadi mosadi ge a ka fo/ka^{goroga} lebaka le we yena mong a le ratago. Ge a fitlha gae a hwetsana monna, adile legogo a robetse le bana. Yena a dio fitlha ka go robala. Legogo go aala mosadi ka gorialo mo we ke monna a ka gorogago ka lebaka le a le nyakago.

29 Mosadi o swanetse go^{gō}rôga le dikgomo goba pele ga tsona. Ka gorialo mo we o gotsetsa bana mollo, ke moka a ba fe le melatsa ya bona ba je. O we ke molao wa basadi. Monna yena a na molato a ka fo goroga goba matla gosa, a na taba.

30 Ntwa ya monna le mosadi, ntwa a se ya golwa ka maatla fela, aowa go na le ntwa ya molomo. Monna a dula a o manya mosadi wa gagwe, ka baka la mekgwa ya mosadi go omonyan go botlhoko kudu basadi bare go kaone ge a ile a gotia. Mosadi o a tlhala ka baka la dikomanyo. Kgopolo tsa bona dire ge monna a go omanyana a goratee.

31 Monna ge a na le basadi ba babedi, bjalo a e t'hwa a tia yo mongwe mosadi. Yo mongwe goba o goroga bosego a sena taba nae, mosadi yo we a sa teiwigo ke mamonyadiwe. Fela ge a ka fo tia a seke a robala ka ngwakong wa moteiwa, monna o na le phoso ka gobane wa bona o motia o a morata o swanetse go lala o fodisa dibabedi. Le yona ke tsela e ngwe ya tlhalo.

32 Go ntsha sebokwana go ngwetsi, taba e mo nagang ya gesu a e direge. Bjalo ka gorialo mo we ke botlhola. Monna o belega morwa, bjalo morwa a tsea mosadi, mosadi ge a e ra papago lesegana ore matswale, matswale wa gagwe o re ngwetsi, bjalo matswale a e, ga ngwetsi, are e ba mosadi ka gorialo mo we ke nyaka go go n sha sebokwana. Ka gobane taba e we a e direge, ngwetsi o tla tsea botlhola a bea ka morago a tlhala.

13 Tlhalo ya motlhologadi mosadi a ka hwela ke monna bjalo ba bogadi ba seke ba motlhokomela. Mosadi o wa goma a boela go ba gabo, ge a fitlha o bolela gore ke tlosa ke matswenyego. Batswadi ba mosadi ba ka seke ba kgolwa ka dipolelo tsa moredi wa bona.

34 Ba tla roma motho gore a yo tsea ditaba go ba kgonyana. Mo baile ba re are morate, gona ba tla dira go re ditaba die kgorong. Ba dira gore kgoro le yona e tsebe, ka gobane sena madi a se twarege. Bana, o tloga nabo fela ba lopa dikgomo ba tla epitsa ka lelopo la papago bona. Ge a na le dikgomo tsa gagwe o wa digapa a tloga natsa. Motlhomong ba di yo moraka, ka baka la boloi bja gagwe.

14 35 Ge mosadi yo we wa motlhologadi a na le morwa gona le pl polelo ga e be gona. Ka gobane yola morwa yena ka nosi ke monna. A ka fo tlosa mmagwe, a ya amo agela mo we yana mong a go ratago.

Temana ya 2. Tlhalano e godimu, ga batswadi e seng go motho ~~githi~~ othi.

36 Batswadi ~~axxxx~~ ba motho ke leloko ka gobane monna a ka kwana le ngwana wa motho. Motlhang a isago ma botso, mmago mosetsana le papagwe o tla kwa ba bolabola gore ditaba re dikwile fela re sa botswa batswadi ba ngwana ge ba dumetse, re tla le botsa.

37 Ka morago ga mo sebaka se tlugile, monna o botsa mosadi gore dira mapoto. Bjalo o tsama a botsa ba leloko gore ka tsatsi la gore le tle mola gae, gona le ditaba. Tala e apeilwe a e le we ka mphaka.

15 38 Ba tla tsoga ba tsama ba phumula malaka ba libile lapeng la bo mothepa. Ge ba ga tlhane ba ka moka bjalo papago mothepa o tla ba tlhalosetse taba e, a ba bitseditsego yona. A re go bona ke bone motho a fitlha mo a re o rumile ke ba ga mokete, bare ngwana wa bona o kwane le ngwana wa lena.

39 Pele ga gore ba tswete pele le go bolabola ditaba ba tla digafela kgad . Kgadi ge i le ya re go lukile, gotseba lena. E ya poletse ba leloko bjalo le bona ba tla bolabola. Ka morago ga mo ba bolabotse ba digafetse mmago mothepa. Ge mmago mothepa a ile a re k ngwana ke wa lena. Ka gorialo o wa dumela. Go fedile, ba amogela mabotso.

40 Ba roma sa bona sebaka se we motlisi wa mabotso a ilego a tsena ka sona. O isa manseu a batswadi gore bare go lukile. Bjalo batswadi ba mosogana le bona motlhang ba tlilo nyala ba kgobakana ba kgona ba ntsha dikgomo di a go nyala.

16 41 Dinyalwa ka dibaka, ke sebaka sa bo mosogana le sa bo mothepa. Ka tsona tse we di sepedisago dilo tsa monyalo. Motlang go tswago dikgomo go ya banyadi gammogo le sebaka sa bo lesogana. Ba yo thoma go bolabola tse we diilego tsa tla pele. Ba kgone ba tsena monyalong. Moamogedi wa dilo ke ~~xxx~~ sebaka sa bo mothepa.

42 Motlha wa tlhalano ke bona bawe ba swanetsego go teebe. Ge mothepa o tlhadile, a kwana le yo mongwe ba la ba go ba ba motsea pele, a ba na taba. Ba theletsitse fela ge bare e kgopoleleng, pele ga gore e kgopoleleng ba fo isa dilo ka tsa go tlhotla madiba.

43 Bagogadi le bona ba ka seke ba gana ba tla a mogela ba bea ba lebeletse, mokgonyana yo moswa ge a nyala pele. Ka morago ga mo a nyetse, ke gona ba tlogo roma sebaka, sa gore e kgopoleleng. Bjalo le bona ba tla ba fa letsatsi ba ba botse gore ka lebaka la gore ke re na ba we.

17 44 Go tlhalana go bakwa ke dilo tse dintsi. Makgatle tiisa go ja, bogwe a se bjago. Mong bogwe a swanela go tsa ka maatla. Ba tsolela makgakgo a mane, le sa a mararo, la ka fase la seke la ja. Le nama ya kgogo le seke la ja la fetsa. Ge le ka ja la fetsa ke moka mosadi wa tlhala o re nka seke ka ya ka mohosa. Le ge le sa hora le fo lesetsa.

Temana ya 3. Tlhalo ya boloi.

45 Mapowase Tselane, o ile a losa mosadi kgorong ya ga Kgotsoka. Leina la mothepa e be ele Matsolelane, mmagwe ele Masako. Bjalo mosadi yo Masako monna wa gagwe o ile a hwa, bjalo a sala a segetse ke Selai (Makwale) Kgotsoka. Tselane a fitlha a kwana le moredi wa bona, le bona batswadi ba dumela.

46 O ile a losa mosadi ka nosi, a kwana nae. Bjalo a isa mabotso, batswadi ba mo amogela. Ke ditaba tsa kgale, ma
18 apisano a mosogana le kgarebe e be ele sekgolomotho sa mosogana mosetsana a ntsha le seka. Batswadi ba tsibiswa ka pudi.
Ditaba di ile tsa/pela^{se} ka mokgwa o we.

47 Bjalo ge dilo tse we diile, motho yo mongwe/yo^{le} mongwe owa teebe gore mokete ke mosadi wa mokete. Fela polelo e kgolo bare ke motlabo wa gagwe ka baka la gore e su a monyale. Ka morago ga mo a isitse dikgomo botlabo bo fedile ke mosadi wa gagwe.

48 Go nyadiwa ga Matsolelane, ba ga Tselane, ba tlhopha dikgomo ba ya ba nyala mosadi wa bona. Ba ile ba monyala ka lesome la dikgomo le dipudi ka godimu. Ba nyetse, empa e su ba fetse, go sa setse tawetsi le pudi tse dingwe, tsa bo letsoku lepheko le mokgoko.

19 49 Mogolo wa Mmaphowasa e be ele Putsane. Bjalo a bona gore kgomo ya tswetsi e ka seke a e bona, a bolabola le makgolo wa gagwe wa mosadi a re go yena ke na le ngwana-nkhala le go bjang ge nka go fa yena. Mokgolo wa gagwe a dumela, a mofa yena kantle le Makwale.

50 Modiro wa ngwana-nkhala ke go tsama se fokola mabele a batho, se isa go mong wa sona. O mongwe ke go e siba seolo. Ke yona mediro ya sona. Seolo sa Masako e be e sa fofe. Seolo se we sa gagwe e be se le kgaufsi le tsela. Mong wa seolo o foya ka go tswega, a sa e siba.

51 Mosadi a ra fa ditlhwane dintsi, go fitisa ba sibi ba diolo. Bjalo ba thoma go makala bare go yena wena o siba lebaka mang mosadi are ke siba le lena molesiba. Go be gona le seolo sa mosadi yo mongwe kgaufsi le seolo se we. Bjalo mong wa seolo ge a o kwamosito wa go siba a gopola gore go siba motho. Fela ge a nyaka go ya meriri ya gagwe e tshaba.

20 52 Diolo di sibiwa lebaka la le tlabula kowa go nwewa mekgope. Bjalo e be go bolla koma, batho ba e kela mosebethong. Ka morago ga mosebetho o fedile, ba boela ma gae, a bona. Mosebetho o be o sebetha ke banna le basadi gamogo le masogana le dikgarabe.

53 Ka tsatsi le lengwe ba tloga ba ya mosebethong. Sekokoi sa phakisa sa robadisa bale. Ba phakisa ba goma ba boela magae. Ba be bana le monna yo Botswana Matlhakwana, le yena ke motwiri ka gagwe. Ba itee ge ba fitlha mo we seolong ba kwa mosito wa mosibo. Ba thoma go makala gore go ka bago siba mang bosego.

54 Ma makato ya bona, ba arogela seolong, ba hwetsana gore go siba sebatana, monna yo we wa ga Mahlakana a dula fase, a phuthulla tsa gagwe dithebele, a dira ka mokgwa o a tsebago. a ya a bolaya ngwana-nkhala wa batho ba o tloela mo we seolong ba ya magae a bona go robala.

21 55 Ka moswana ^{mokgosi} ~~XXXXXX~~ wa lla bayo bona mosibi wa seolo. Ba hwetsana gore ke leswete mosela wa tona o sene bjoya. Se hwile se mamaretse mosibo, menwana e (medi ya

ka gare e se gona wa tshupa le wa go phethamenwana mebedi. Matsogong a ka pele ka moka, ke gore seatla se sengwe se na le menwana e meraro, se seng le sona se bjalo. Sekgaparetsitse mosibo ka yona ba dio kgwarapolla.

56 Pego ya lehu la ngwana-nkhala. Makgolo wa Tselane, a tloga bosego a ya ga Tselane, a motsa gore ngwana yola ba bolaille. A mofetola ka gore ga gona taba, teng ga lokwa ga gofele. Ra tla di bona makgolo.

57 Poloko ya ngwana-nkhala, a tloga le makgolo wa gagwe a fitlha a rwala ba ya ba moepela mosopaolong, ba le ba babedi. Bjalo are go makgolo wa gagwe o swanetse go phalolela o rwalle meriri.

22 58 Mosadi a thoma go makala, bjalo a hwetsana gore go boima go phalolela sebatana. Are aowa nka seke ka kgona taba e we. Mokgonyana are, go makgolo wa gagwe, o swanetse go dira bjalo ka gobane e be ele ngwana wa gago, ke go file yena. Ba tloga ba sa kwana, mokgonyana a ya a phalolela ngwana yo we.

59 Go tloga gona tsatsi le we la phapano ya bona kwano ya se be gona magareng ga mokgonyana le makgolo wa gagwe. Bjalo mothepe a ba a kwa gore bo ba loya sebata, sela sa go bolaiwa seolong e be se monyetse.

60 Tlhalo mosetsana a thoma go loma ke mala, a re go mmage, nna a kee, go apea ga Tselane. Mmagwe a re o swanetse go ya ngwanaka, mothepe wa gana, bjalo are o kwane le mang, a re ke kwane le mosogana wa ga Moagi. Leina
23 la mosogana ke Matsopha Moagi. Mmagwe are go lukile ngwanaka kgane ke ge a na le dikgomo.

61 Matsopha o ile a diega kudu a seke a phakisa a nyaretse lapeng la bo mothepe. Bjalo ba ga Tselane ba ya bogweng ba fitlha ba ba lla magogo. Le ge kwana e se gona mokgonyana yo moswa a se su a nyarela, ka molao, gore ba ba lle magogo kgarebe e bitse ba makgatle ba gagwe, ba seke ba ba kwatela.,

62 Tlhalo yona e dutsi e le gona dipelong tsa bona mo we tabeng e ya go alla mokgonyana legogo, tlhalano e

dutai ele gona re hwetsana seema se, o seke wa sinya
monyana e sa aga se tlhaga. Ba ra gore o tla ra-ka
mokgonyana yola wa pele kganthe ga yola dika seke tsa thupala.

63 Nonyana e aga setlhaga ya beela mae ka gare.

Wa ya wa se sinya ke moka e a fofa go tloga yo aga mogongwe.

24 Ka go rialo mo we o boleletse nonyana matsegong. Matsego
ke batho.

64 Mokgonyana le yena a ka seke a fo o kwa ka bo
bare bare, a tsea lepara a yo gapa dikgomo. Le ge ba ile ba
~~matshabisa~~ motshabisa a kwa, a na taba, o theletsitse ba ga
makgolo wa gagwe ge ba re e kgopolele. Ke gona a tla go bitsa
ba gabo, a ba botse taba e we.

65 O ile a mo tlhadisa e sa le mothepa. A mo
tshabisa ka gobane ke molao wa gore ge motho a tlhadisa yo
mongwe a le kwa gagabo, aowa, ba ka go eta pele. Go eta
pele ke gore ba ka mo loya bjalo ke lebaka le we a swanetsego
go motshabisa.

66 Motshabisi le yena a swanela go fitlha a dula
aowa o swanetse go mosepelela a mo lukise mmele wa gagwe
25 go eleletsa, gore motlhadiwa ge a fosa dikwatana tsa gagwe
tsa seke tsa modira selo.

67 Matsolelane, a tshaba le monna yo we wa ga Moagi.
Mmaka pela o baka a e swere, se we ke seema. A tshabela
le yena go kgaitsemi ya gwgawe. A roma motho a ya go batswadi
ba mosogana go bega molato wa morwa wa bona.

68 Sebaka sa fitlha go batswadi ba mosogana, sa
tsentsha ditaba. Batswadi bare sepela o motse taba we a re
nyake. A boetse ngwana wa batho ba sesu ba tsebe gore o
motshabisitse. Sebaka sa boela sa botse mosogana, yena are
a seke se swara ke tau se lopela nkwe, nkwe ele selo sa
mabala a manyana.

69 Sebaka sa boetse, mantso a morwa wa bona.

26 Batswadi ba bitsa ba leloko ga mmogo le kgaitsemi ya mosogana,
gore ba ba tsibise taba e ya morwa bona.

70 Ba kgobakana, bjalo paogo mosogana are ke le

SM.

bitsetsa molato, ngwana o tso ntirela molato o tshabisitse mosadi wa ga Tselane. Mosadi ke monyaletse, mola a be a tshabile, aowa pelo ya ka e be e tla thaba. Ditaba di a kwala bjalo re swanetse go kwa kgaitsemi ya mosogana.

71 A bolabola are nna a ke tsebe selo ke no bona a fitlha lepere ewe. Ge ke mmutsisa o re ke mosadi wa gagwe. O motshabisitse. Ka motsa gore o boetse ngwana wa batho, bjalo a gana.

72 Mofutlha sa ntsweng ore se tawe ke se bolae. Ka gorialo mo we ngwana a ka se fo dira. Batswadi ba ganetse mantsu a re. Bjalo ga go sa na thuso e kwang mo we ngwana, a bolelago. Mogolo-golo ore ngwana a lela naka ya mokhura re a setlha ra mofa.

27

73 Ka morago ga dipolelo tsa bona ba ema ga gore re swanetse go setlha naka e re ya mokhura re mofe. Tselane o setse a kwile gore mosadi wa gagwe o tshabile le monna wa ga Moagi. Nama ya betwa e ya begwa a fo dula a homola a theletsetse lentsu.

74 Nyakelang mono, ke ba ga Moagi ba roma sebaka ga ga Kgotsoka, bare go bona nyakelang mono. Sebaka sa ya sa fitlha sare ke rumile ke baga Moagi ba re nyakelang mono.

75 Lentsu la nyakelang mono la kwatisa batswadi ba mothepa. Mmago mothepa a tloga a leba motseng wa ga Moagi a fitlha a oma ka mokgwa o we, a nyakago a ba botsa gore ke nyaka ngwana wa ka. Ba fo homola a goma a boela gae.

28

Masaka a boela gae, bjalo Makwale a re o kae, are bare segodi sa tsea se tsere. Bjalo ditaba ditseba ke wena ngwana wa ngwanenyana molao o tsea ga mmagwe. Are aowa nna ga ke tsebe selo, oreng o wa dumela ge ba motsea a re retse bjalo ka ge ba ratane, nna nka seke ka kgona selo.

77 Ba bitsa ba leloko la gabo ba kgobakana. Ba ba botsa taba e, gore re bone motho o re o rumile ke ba ga Moagi bare ba utewitse ngwana wa lena. Bjalo lena batswadi ba ngwana le reng, taba e mmago ngwana are mmatla seromo o sinye sa gagwe. O bolabotse ga gona mo we motho a ka bago SM. a sa tsentsha lentsu. Ka go rialo o wa dumela gore ba tsee

moredi wa gagwe.

- 78 A ba tswelle re ba bone, ba roma sa bona sebaka bare sepela o ba botse mosadi o na le mong, bjalo bona ka gobane ba ratane ba re tswelang re le bone. Ba beya la bona letsatsi ba re re tla fitlha ka tsatsi la gore.
- 29 79 Dikgomo tsa motlhadisi diphophelwa kgorong e tlare ge ba bona gore o ntshitse monyalo wa go feta mokgonyana yola wa pele ba kgona ba moalla magogo. Ba fitlha ba ntsha lesome la dikgomo le kgomo tse tharo le diphudi. Bjalo ka ge go ngwadile mo 48 gore Tselane o nyetse ke lesome la dikgomo le dipudi bjalo mokgonyana yo moswa o mofitisisitse ka tse tharo.
- 80 Ka morago ga nyalo e we, balo ba tsentsha bakgonyana ka ngwakong, ba ba lla magogo. Bjalo ke bakgonyana fela ba saletse ke go tla go fa mokgonyana wa kgale dilo tsa gagwe. Ba bula difate ba ba bulela ~~fx~~ difate ba babotsa gore re tla le taibisa letsatsi le we le swanetsego go tla go fa ~~kixTikx~~ Tselane tsa gagwe.
- 81 Ba roma motho a ya ga Tselane gore a yo ba botsa gore ba e kgopolele. Sebaka sa ya sa fitlhetsa manteu a we.
- 30 Bjalo ba ga Tselane bare di a kwala, sepela o ba botse re sa bot ane le bona ba botsane ka tsatsi la gore re tla swara kgogo molomo.
- 82 Sebaka a se lape go sepela sa boya sa ba botsa mantsu. Bjalo le bona ba roma motho a ya go ba ga Moagi go ba botsa gore ba tla ka tsatsi la gore ba tle ba bone ge re e fa ba ga Tselane dilo tsa bona. Makgolo o dira bjälwa bja gore ka morago ga mo ba ba file dikgomo tsa bona, ba fe mokgonyana bjälwa.
- 83 Letsatsi la fitlha mokgonyana wa kgale a dula kantle, ga maforo bjalo yola yena a dula ka ngwakong. Sebaka sa ga Tselane se dula le bona se la le sona se dula le bala. Sebaka se se bolabolago ke sa motlhadiwa bjalo se la se dumela gore ke nnete ke di bone.

3/

84 Kganetsano ya dibaka, mo diganetsanago ba feta ba tla dibona ka morago. Bjalo mo we a gwaka gwa ba le kg netsano ba ile ba ntsha dikgomo le dipudi kamoka.

85 Ba mofa dikgomo tea gagwe, ke moka bjalo Putsane Tselane, are, dilo tsa ka le mphile ka moka, bjalo go setse selo ka sethii fela. Ba re, go yena, bolobola keng, are ke ngwana-nkhala, bare ngwana-nkhala keng. Are makgolo o wa tseba. Makgolo wa gage are o wa ga fa nna a ke tsebe selo se we. Ba moganetsa, ba palakana, a tloga a ba botsa gore ngwana-nkhala wa ka ke a monyaka.

86 Putsane a gapa dikgomo tea gagwe a sepela. A bolaya pudi ka molamo, ba la le bona ba bolaya ya bona. Pudi ya ba ga Tselane ea lewa tlhatlhamusi, ya ba la ya peiwa ka dipitsa. Molato wa fela o e tla mo we.

87 Putsane a roma sebaka gore sepela o mputsisetsa ngwana-nkhala waka. A ya a fitlha a re ke rumile ke ba ga 32 Tselane, ba re ba nyaka ngwana-nkhala. Ba fetola sebaka gore sepela o motse a e kgorong rena a re o tsebe. Sebaka sa boetsa mantsu go tselane.

88 A isa ditaba kgorong a fitlha a bega molato. Are ke be ke tsea mosadi bjalo mosadi o ntlhadile dikgomo tea ka ka moka ba mphile, bjalo kere ba mphe ngwana-nkhala keng, bjalo ba gana. Bare ngwana-nkhala keng, a re ke letswete. Ditaba tea gego dia kwala, sepela o tla boya ka tsatsi la gore.

89 Ba kgoro ba roma pampanyene, gore ka tsatsi la gore o wa nyakega kgorong. Morumiwa a ya a fitlha a ba botsa gore le a nyakega kgorong. O botse ba geno gammogo le ditlhatse a boela morago.

90 Letsatsi la katlholo la fitlha. Banna ba kgoro ba kgobakana gammogo le bona ba fapani. Ba ba butsisa gore 33 le kgobakane kamoka ba dumela. Bjalo ba isa ditaba go kgosi bjalo ya bolokolla gore ba bolabole.

91 Mmudi wa lekgotla a ema a re morena lekgotla ba SM re thobela. Are theletsaneng, le biditawe mo ka baka la

ditaba tsa Tselane o fapana le yo we ya goba e le makgolo wa gagwe kgale. Bjalo le kgopelwa ditsebe le melomo ya go ba lamola. Putsane motho yola o monyakago ke yo wena Kgotsoka o nyaka ke Tselane.

92 Yo mongwe yo mongwe a begela bagagabo ditaba. Ba goma bare tuu, ba litile lentsu la Kgotsoka. Bjalo are ke a dikwa dikgosi nonyana go lla e e tlhobjago a ka bolabola. Ba ga fela mamondi gore a bolabole pelaelo ya gagwe.

93 Putsane Tselane a ema are thobela dikgosi ke nnete le kgobakantse ke nna ka baka la papano yaka le ba ga makgolo. Ke tlhadile ke mosadi bjalo ba mphile dilo tea ka karoka go setse ngwana-nkhala kere ba mphe ba gana. Ke
34 moka dikgosi kere ba mphe yena. Pele ga gore a dule fase yo mongwe a re ke kgopela Tselane gore a mpotse gore ngwana-nkhala keng. Are ke letswete, banna kamoka ba homola ba makatsitse ke sebatana se we.

94 Makwale Kgotsoka, are thobela dikgosi monna yo o wa kwala o be a kwane le moredi waka. Bjalo mosetsana a tihanoga a kwana le baga Moagi. Ra ba botsa gore ba nyale, aowa ba ile banyala ramitsara mofa dikgomo tsa gagwe. Bjalo re ga kana nae, mo polelong ya ngwana-nkhala. A dula fase.

95 Masako o ke o bolele are nna ga gona selo se we nka se bolabolago. Dilo tee we a dibolabolago a ke di tsebe. Ga gona tlhatse e e tsebage taba e bare tuu. Mmoledi a re bolabolang ba re taba e we a re tsebe.

96 Ba boetsa ditaba ga mamundi, bjalo are, batho
35 ka moka ba kwala a ba tsebe selo. Ditaba ditseba ke makgolo wa mosadi. Le motlhang ba bolayago ngwana yo we waka ba ile ba bona makgolo a e tla go mpega lehu la gagwe ra ba ra yo moloka ba babedi. Dingwadilwe mo go 56 pego ya legu, go 57 poloko ya gagwe go 58 kgano ya go mophalolela. Mosadi a ganetse mantsu a we.

97 Mosadi a ganetsa are a ke tsebe o bolela maaka. Ditaba sidiwe banna, banna ba fo homola go kwagala ba ile
SM ba tsee lebaka le le telele. Monna yo mongwe wa ba lekgotla

are le seke la makala go go filore tuu, taba e bapisa ka e ngwe taba, bjalo re a nyakela are hwetsane.

98 Mmoledi a tswela pele le go bol bola are dikgosi monna o tswaregile e be a kwana le makgolo wa gagwe, ba nyaka go bolaya yo mongwe. Bjalo ditaba tsa mohuta o we a dinyakege. Banna ka moka bare o wakwala. Mamundi a bolabole selo. Ba i sa ditaba go morena are botsang mamundi ditaba tsa gagwe ga dikwale.

36

99. Mamundi a re le a kwala dikgosi bjalo go kaone gore le mphe tsela ko latlha ke banna ba bangwe. Ba isa mantsu go morena morena a re o wa kwala motlhang o mongwe bona ba kile ba bona taba ya mohuta o. Ba mulela tsela ba bona a sepela le mokgomana wa go ya go bega ditaba.

100 Ba ya ba fitlhisa ditaba kgorong ya ba Makhutswi bjalo ba amogela ditaba tse we. Ba ba botsa letsatsi le we ba swanetsego go ba ka lona kgorong. Mokgomana a bula difate a tloga.

101 Letsatsi la ka t holo bare go tsoga ba tsama ba phumula malaka ba libile moeate. Ba fitlha ba kgobakana kgorong ya ba lekgotla le lona le ya fitlha. Ba letela gore Mohlabe o tla fitlha bjalo a seke a fitlha gwa fitlha morumiwa a botsa gore a ka seke a tla.

37

102 A go bulwe ditaba, melato ke e mentse. A ya a tsibisa kgori are ba melato ba kgobakane. Morena are, sepelang lo bula lekgotla. Mokgomana a boya a bula lekgotla gore le bolabole melato. Ba thoma ka molato wa Putsane.

103 Putane bolabola phapano ya go, re kwe. A bolabola bjalo ka pele polelo ya gagwe, e hwetswa mo go 93.

104 Makwale a ema a bolabola bjalo ka pele bjalo ka ge polelo ya gagwe e hwetswa mo go 94. A boela a dula fase.

105 Are ditaba ditseba ke makgolo wa moeadi. Mowe a ilego a bol bola mo go 96. Masako a bolabola bjalo ka pele, dihwetswa mogo 95. Mo we a bolabolago gore a tsebe selo.

106 Lekgotla la ema mo go 96, mo we Putsane a ilego

SM.

a bolabola gore lehu, pego le poloko bjalo makgolo wa gagwe
a gana go phalolela, sebatana. Ditaba tse we ka botlalo

di hwetswa mo go 54 polao, 56 pego 57
poloko le go 58 kgano ya go phalola.

107 Bjalo ba rakisa kganetso ya mosadi, dingodilwe
mo go 97. Bjalo ba nyaka go tseba gore se bolaile ke mang,
bare ke Botswana Matlhakwana, se kae, se siba seolo seolo
ke sa mang, sa Masaka. Bjalo mokgosi wa lla, batho ba ya
ba se bona bjalo ka moswana ga pono, ba hwetsana se se
gona.

108 Ba bea ditaba godimu ga mosadi, bare wa ganetsa
mosadi a seke a ganetsa. Bjalo Makwale wa kwala ga o tsebe
mosadi wa gago o wa dumela. Sepelang bonyela mpja. Ba
tloga ba ya bonyela mpja.

39 109 Ge ba le thopeng ba roma sebaka sa go bolabola
gore ba dumela molato. Ba isa ditaba go morena, bjalo morena
are sepelang le ba botse ba ntshe kgomo le pudi. Mantseu a
ya a ba fitlhela ba kgopela sebaka ba ba botsa gore ka
moswana le ditlise. Putsane o be gona.

110 Ka moswana ba ya ba gapa kgomo le pudi. Ba
supa sebaka sebaka sa supa kgoro bjalo kgoro ya supa mamundi
Mamundi a re kgomo e bolaiwe, ge ele pudi ke tla tloga nayo.
Ba bolaya kgomo ba jana motshatshathano a go ka pudi a
tloga nayo. Molato wa fela.

Tlhalano ya go loma : Tema ya 2.

40 111 Goloma ke go sinye leina la motho bjalo le ge
motho a se na taba ba molabola ka mokgwa o mobe. Mo we ba
dutsigo ba dula ka yena ka gorialo mo we ba loma mosetsana
gore a tlhale mosogana.

112 Taba e ya go loma e a tile kudu mo bathong.
Motho a ka losa mosadi e be ba mmona empa ba se na taba nae
bjalo morwa mokete a tsena ka lapeng a phumula mosetsana
ditshila gamogo le batswadi. Bjalo ke batho le bona ba
kgona go tsena bathong.

113 Motho o botsefatsa ke diparo ge a sa apara le
ge se bala sa gagwe se supa gore motho ke yo motse. A ba

APARE selo le go t'hapa o tla hwetsana e ke le go tlhapa ga tlhape. Le lapa la bo le ge le ka' botsefala e ke ga la botsefala.

114 Ka lapeng la bo mothepa ge a pere bjalo wa hwetsana diaparo dimoswanela a bile a tlhapa. Lapa la bo le ge le na le ditshila o tla no bona le le botse kudu.

41 Temana I Ditshuwana di a topana.

115 Bjalo ke ge go ngwadilwe mo go 112 go phumula lapa la bo mothepa. Bjalo batho ba ba horago ka lapeng la badidi a ba nyake go tsena ka baka la go nyenya. Go b'lo ka mosogana le yena wa tshuwana wa go tlhoka kgomo a ba kwane nae, batho. Bare ke motshela-tshego le ge a ka kwana le mosetsana motlhang ditsebago ke batswadi ba gana.

116 Mamokgadi ngwana Masete mosadi yo we ke tshuwana monna wa gagwe o ile a fapana nae, ge mosadi a tsena bogagi bogadi bjalo monna wa gagwe a hwa. Mosadi a kgotlella go dula bogadi bjalo ba bogadi ba seke ba mmona selo. A napa a ba tshuwana ya ditshuwana.

117 O be a na le mogadibo wa gagwe leina ke Magampane yena a tsere ke ba ga Popela. A mmitsa a ya a dula nae.

42 A modirela le sasa la gagwe kantle ga le gora la ga Popela.

118 Letsufi a le na nama, o tsee ka ga mahura wa fa ngwana. Taba e ke seema nama ya mahura ke batho batho. Bjalo ge o file ngwana nama ya mahura wena mofi o eala le ya go ota, ke b na badidi ge la e be e sebaka la letsufi nka be a ile a se je.

119 Ba na ba dira bjalo ba ya ba robala le mosadi bjalo molato ba be ya letsufi. Ka gobane ge motho a nwele bjalwa a ga tlhana le mosadi ge ele bosego o lla fela go kwa lentseu le la mosadi. Gore ke nnete o ile fela ka baka la letsufi ka moswana a nyake le go mmona.

120 A thoma go ba le bana bjalo ba lebella gore mosadi o imisitse ke mang, ba seke ba mmona. Ka gobane mosadi ge a na le monkana wa gagwe o tla mmona tsatai le lengwe a eme lapeng.

SM.

43 121 A thoma ka go belega ngwana wa ngwanenyana leina ke Khulukhutla goba Kulukutla a goma a boeletsa ka mosetsana yo Mangwako, wa boraro mosetsana Maruping. Le le kgothwane la bona la motlhankana. Bana ba we ba gola mo we bo suwaneng. Lapeng la bokgarebe ga go tloke masogana. Mo we e be ba sa e, mosdi a lela bana ba ba gagwe ka boima, ba apara masaka bosego.

122 Mogolo wa bona a ba a ya go bolla a fetsa go bolla. Go sena le mosogana ka othi. Yo we a monyakago. Ngwana wa batho a sepela matswele a setse kgakala. Ga go na taba mosadi ga se lwe, o tla ba a gatlhana le mothoka wa gago. Mosetsana a le botse kudu wa le belekwana, ka baka la busuwana e ke a botse.

Temana ya 2 A topana le tshuwana ya gabo.

123 Ka tsatsi le lengwe, a gatlhana le mosogana yo Mankepeng Lokweng. A bolabola nae, ka baka la tseo, bjalo mosetsana gana. Ka mabanyana a ya a botse mmagwe taba e 44 bjalo mmagwe a re dumetsa ngwanaka. ditshuwana dia topana motlhomong a ka tla a go phumula.

124 Pitsa e bela ka go besetswa ka moawana mosogana a leka ka maatla gore a gatlhane le mothepe. Ka tsatsi le we a hwetsana a na le ngwana wa rakgadi wa gagwe. A fitlha a ba dumedisa ba dumetsa. Bjalo mosogana are, go yena o reng ka ditaba tsela tsaka. A seke a moledisa.

125 A bona ga botse gore a nyake go mofetola. A botsa yola a nago nae are motse ke a monyaka yola a motsa a gana a goma a motsa bjalo a dumela mosogana a mofa selhano sa maseleng, yena a mofa leseka. Ka pisano ya bona ya fela e tla mowe.

Temana ya 2 Mabotso.

126 Mothepe le mosogana tsa bona di fedile bjalo go setse mabotso a mosogana ge a botsa batswadi ba mothepe. Mosogana a be a na le mmagwe papagwe a hwile, e sa le ngwana. 45 A ya a botsa mmagwe gore ke kwane le kgarebe. Ke mang Ke Kulukutla ke ngwana wa mang ke wa Mmamokgadi. O dirile ga botse ngwana aka ditshuwana diatopana.

127 Mosogana a fa mmagwe ponto le lesome are ke mabotso a batswadi. Ba roma motho a isa mabotso a we. A fitlha a ba dumedisa kaj molao, ka morago ga tumediso a tsenya ditaba. Mmagwe a bitsa mogadibo wa gagwe a mmegele. Bjalo a re le ge ke tseba gore ba bogadi ba kgopa ka wena, melora motse a go me re tla motsa re sa botsana a motse a goma.

128 Batho ga ba botse ka molomo fela, a owa ka morago ga polabolo ba fiwa mapoto ba nwa. A dira mapoto a phufutsa a tsoma a botsa ba bogadi gore ka tsatsi la gore le tle kowa gae gona le ditaba. Ngwana wa lena o forane le mothoka wa gagwe. Le tsware kgogo molomo.

46 129 Tala e apellwe a e lewe ka mphaka. Ba tse teoga e sale ka moswanyana ba ya mo we ba bitswago. Aowa ba fitlha ba dula ba kgobakana ka moka ga bona. Mmago mothepe a dula fase a ba losa.

130 A thoma go ba botsa gore ke bone mokete a e tla fa o re o rumile ke ba ga Lokweng ba kwane le ngwana wa lena. A ntsha tshalete ela a ba supa. Ba thoma go gana bare aowa a re kwane le taba e we ka gobane o modidi le yena ke modidi bjalo lapa le ka seke la phumuga.

131 Mogadibo wa Mamokgadi yo we Magampane a re le a kwala fela a le kwale. Ka baka la gore motho yo mongwe a ka seke a phumula lapa a hwetsana gore lena beng la lapa le seta go le phumula. Le yena mohumi a ka seke a le phumula. Ga gona taba ditshuwana diatopana. Ba tlano ba ba dira tsa buswana, bja bone ba humi ba di a tsa bona.

47 132 Polelo e we ya gore lapa le phumula ke beng ba lona ya ripa banna mekolo. Ba seke ba kgona go fetola ge ba yo a tllham sa melomo ya bona, bare a owa go wa kwala, a mogelwe fela e be re ka kwa mmago ngwana gore yena oreng. Mmago ngwana are nna a ke na taba gobane ba ratane.

133 Aowa ditaba di lukile bjalo go nyakega sebaka sa go isa ditaba go Lokweng. Ba roma Monoka ke mosadi wa Mokgatlha. Bare sepelang o botse ba ga Lokweng gore bare ditaba tsa lena di lukile. O ba botse gore motsea ngwana wa tshuwana o tsea le mmagwe, ka gobane mmage le yena ke

tshuwana ka baka la gore a na monna.

134 Sebaka a see le tsatsi le we ka baka la gore le
tsatsi le tlhabile. Ke moka ba nteha bjalwa ba nwa, ke
moka ba papakana. A ba sa na taba dilwana dika no sala
48 dietla bona motlhang ba boya go kgobakana e tla ba e le
letsatsi la go tla go phophela. Ka moswana seba sa isa
ditaba ga Lokweng. Ditaba tsa kwano tsa fela ditla mowe.

135 Dilwana tse mokgonyana a salago a ditlisa, dia
mogela ke sebaka bjalo sebaka se difa mmago ngwanenyana.
Ditlilo tsena monyalong motlhang ba tlilo phophela ba
kgonyana.

136 Lokweng a soma senna a reka dikgomo a ba a
phesa mosadi wa gagwe le makgolo wa gagwe yaba ba ~~ka~~ batho
ba tsena bathong.

137 Lebaka la go nyala la fitlha a bitsa ba gabo.
A ba botsa gore ke nt ha dikgomo dia gonyala. Bjalo bare
go lukile o ka re supa a ba supa lesome la dikgomo le kgomo
tse pedi. Bare o supile, ngwana o rata gore a some ka
49 mokgwa o. A roma banyadi ka mabanyana ba ya bogweng.

138 Bjalo ka ge e le molao wa gore bakgonyana ba
swanetse go tsena bogweng bosego. Ba tloga ga gabo ka maetiso
ge ba fitlha bogweng ba hwetsana gore batho ba setse ba
robetse. Empa banna bona ba se etisa ~~ka~~ kgorong, ba fitlha
ba dula kantle ga kgoro.

139 Ba no fela ba gotlholo, go gotlholo ka o thii.
Ba direla gore ba tle ba kwe gore batho ba gona. Ba ba ba
ba kwa, monna yo mongwe are ke bakgonyana. Ke ile ka kwa
bare ba ga Lokweng lehono ba tlilo nyala.

140 Ba ya ba tsoa mmago mothepa bjalo yena o
bota moredie, a teama a ba bitsa bo makgatle. Ba aala
magogo ka ngwakong bo ya ba fitlha ba kwatama fase ka dikhuru
50 ba tse mapara a bona le bona ba ba sala nthago.

141 Ge ba setse ba tsene ka ngwanong ba roma mothepa
yo mongwe gore a yo ba bitsetsa Manoka. A ya a mitsa, bare
go yena re re re dumedišet e ba ga Makgolo ka setlhano sa

are a kwetse ke bosego re tla tsoga re e kwa tsa bona ka moswana. A boetsa mantsu go bakgonyana.

142 Ka moswana ba goma ba bitsa sebaka ba motsa gore botsa ba ga makgolo gore re tllilo nyala. Mantsu a ya bjalo are sepela o ba botse ditaba e tlabatse moswana, re sa tsama re botsana. A napa a tloga a ya a botsa ba gaboga mmgo le ba leloko.

143 Ba ya ba nyatsa, ka baka la gore ana selo. Ba fitlha ba dula kgorong go fitlhela ba kgoakana ka moka gabona. Ka morago ga mo ba kgobakane ka moka ba tse ka lapeng.

144 Bare go mmago mothepe re botse se we wa goba o re bitsetsa sona. Are ke bitsetsa bakgonyana, ba tllilo ka mabanyana bare ba nyaka go nyala. Maduma a bona ke a ke maseleng a matlhano ge a rialo a beya fase. Bjalo bare maduma a kwala, ba botse ba nyarela, re ba bone re kgobakane.

145 Ba ntsha ponto bare lesome ke molomo wa mmagongwana le lengwe ke la papagongwana. Re le kwile, bjalo teenang monyalong. Ba ntsha dikgomo tse phethago menwana mmedi ba ditia ka mebala ya teona. Bare e su re le bone ba goma ba ntsha tse pedi. Ba homola o ba fentshe, bare mosadi wa lena ke yo mogolo napang le fetseng le ntshetse tawetsi ba ntsha kgomo le name. Bjalo re go bone, re nyaka kgathi, selepe, mphaka ba ntsha ponto ba goba dilo tse we ka moka.

52 146 Yo mongwe wa ba phophedi are ba bala mafika, a ba yo digapa, re tle re dibone. Mokgonyana a tswa ka nwakong ka lebelo a ya a boya a digapa. Le molomo ba seke ba ba nao. Monna a goma a diboetsa gae. Bare go nyakega pudi ya morogo ba ya ba tlema ba tla nao, ba bolaya ba ja ba palakana. Le bona bakgonyana ba laela ba tloga.

Temana ya 4 La eng la bo mothepe a go tlhoke masogana.

147 Lapeng la Mamokgadi mosogana a be a sa tsene, ka morago ga mo Lokweng a phumutse lapa ba thoma go tsena ka lapeng. Bjalo batho a ba rakiwi a fo ba lebella, kganthe a ba sepe fela ba apaisa mosetsana.

Mosetsana a ba a kwana le mosogana wa ga Lewele.

53 ~~148~~ 148 Mosogana yo we leina la gagwe ke Ntsekane. A ya a botsa batswadi ba gagwe gore ke kwane le mosetsana wa ga Mokgahla. Bare ke mang are ke Kulukutla bare aowa o seke wa thoma ke kgale a dutai lapeng la mmagwe le mmona le sena taba nae, lehono Lokweng o phumutse lapa le emisa diphotho le ya. Monna yo we o nyetse re a gana a re kwane le taba e we.

149 Motlhankana a t hakana tlhogo are go bona nna ko mo tshabisa, bare go yena mo ile wa motshabisa o seke wa motlisa mo. O mo ise lapelang la mmago le papago rena le ka ditsebe a re nyake go dikwa.

150 A tloga a ya a gatlhana le mothepa mosegare. A motlhalosetsa gore batswad ba gagwe ba gana bjalo mosetsana a re lesetsa ge ba gana. Mosogana are tshabe. Ba kwana ba napa ba bea lebaka.

54 151 A tshaba le mosekšana a tshabela nae ga kgaitse di ya gagwe Lea wa go tsea ke ba ga Popela. A ba raka ba tloga a ya go kgaitse di ya gagwe Matsaka wa go tseiwa ga Mokgotho. Yena kagobane a dula kgole a sa tsebe selo a ba amogela.

152 Mosogana a thego a boya ka gae, a botsa batswadi ba gagwe gore ke dirile molato. Ke molato wang, are ke tshabisetse mosadi yola ka go le botsa bare owa kwa mosadi o ka se wa tsea dikgomo tse ba tlilo gapa o gafa ngwana wa batho ba we ka tsona.

153 Ba roma sebaka go batswadi ba mothepa, sa gore nyakelang mono. Sebaka sa ya go goga molato. Sa fitlha se swere ke kgerana, sa tsena ka lapeng la bo mothepa. A ka a tlhakanetse ke motho a fitlha a dula fase a dumedisana nabo.

55 154 A thoma go bolabola are ga le mpona ke le bjalo ke rumilwe ke ba ga Lewele. Bare nyakelang mono, ngwana wa lena o mono. Mmago mothepa a seke a mofetola a tloga a ya ga mogadibo wa gagwe a fitlha a motsa mantsu a we.

SM.

155 Ba boya ka ba bedi ba fitlha ba hwetsana sebaka se sale ka lapeng. Mmago mothepa are bol-bola manteu a gago re gokwe. A bolabola bjalo ka pele. Magampane are a kere o tla kwa, sepela o botse bax ngwana yo we wa rena re a monyaka ka ntle le polelo. Wena a re sa nyaka go go bona mo. Go go bona gago e sege o etla le ngwana yo we.

156 Sebaka sa boetsa mantsu ga Lewele sa fitlha sa botsa gore bare re nyaka ngwana wa rena. Batswadi ba mosogana bare o wa kwa, re go buditse. Go tsea mosadi ke go kwana le batswadi, motho a ba ngangane ka yena e se kobo. Sepela o bitsa ngwana wa batho ba we a boele go batswadi

157 Mosogana a phura thaba a swabile a fitlha ga kgatsadi ya gagwe a motsa mantsu a we. Kgaitsemi ya gagwe are ba kwala k₂anthe wena o fi yo tsea ngwana wa batho ba kantle le go kwana le batswadi ba gagwe. Mmitse o sepele nae, a mmitse a tloga nae a ya a fitlha nae gae.

158 Batswadi ba mosogana ba bitsa sebaka sela sa bona bare go yena boetsa ngwana batho ba, kg kgomo. A motsea a moisa a fitlha a bolela gore ba muisa ka kgomo. Bare go yena dia kwala sepela o ba botse rena re baledi fela, re sa botsa beng ba ngwana. A goma a sia mothepa lapeng la mmagawe. A ya a botsa ba ga Lewele manteu a ba ga Mokgatlha.

57 159 Banna ba ga Mokgatlha ba kgobakana, lapeng la Mamokgadi. Ba butsisisa moredi wa bona gore molato keng, ka rabo ya tlhoka. O bona ge monna wa ga Lokweng a go phumutse lehono o nyaka go monyela masepa, motlhankana yo we wa ga Lewele ke kgale a le mo, a go bona a se na taba nago. O wa kwa ngwana rena bojela pele a re bo nyake.

160 Ba roma sa bona sebaka bare sepela o botse ba ga Lewele ba gafe ngwana wa rena. Sebaka a sepela sa ya sa fitlhetsa mantsu ga Lewele. Ba ga Lewele bona sebaka ka kgomo tse tharo, ka ela ya pele ya ba tse nne.

161 Molato wa fela o e tla mo we. Motho ge a ile a thabisa mosetsana batswadi ba se nye gore a motsee, kgafu ke tsona kgomo tse nne.

58 162 Ka gobane mosetsana a ima, ba ga Mokgatlha ba roma sebaka ga Lekweng gore tlang le tsee mowadi wa lena. Re bile re tso amogisa, a be a tshabile le mosogana wa ga Lewele. Ge la e be a imile ekabe a ile a bikisa ke bakgekolo.

Lokweng a fitlha a beka mosadi wa gagwe. Melatwana e we a go ba a sa tla ntsha ke moka ya fela ka baka la bophoko bja moredi wa bona. Ka gobane o be a swanetse go ntsha pudi ya kgata lapa, pudi ya letsoku le pudi ya mokgoko. Dipudi tse we ka moka di a bolaiwa. Mafello ge a beka a ntsha kobo ya mmago ngwana le patsi ya papago ngwana.

164 Ngwana yo we wa ga Lokweng o be a lukile kudu a ntsha kobo ya mmago ngwana a mofa le jase ya papago ngwana. A phetha tswanelo ya gagwe. Ke yona tlhalo ya go loma, mosogana yo we o be a lumile Lokweng bjalo mosetsana a kgolwa.

59

Tema ya 3. Pere ya magadi mabedi. Temana I E bale tlhalano ya go loma.

165 Ditaba tse tsa ka fase dilaudisitse ke Mose Masete. Ke motho wa naga e, ya gesu, o tawaletse mo nageng e, mphatho wa gagwe ke Manala. Bjalo o tla thoma go tlhalosa ditaba tsa pere ya magadi mabedi.

166 Pere ke mosadi wa go tlhala matshegong. Bjalo mosadi o tlogela monna wa gagwe a setse a mmikile, ka baka la go sekwane le monna wa gagwe. Motlhomong monna o fo tlhwa a tia mosadi wa gagwe mosadi a sena molato. Bjalo monna wa mohuta o we bare ke lerobo, o na le lerobo, ke moka mosadi a ba a tlhala ~~na~~ lerobo la monna. Batswadi ba mosadi bona pelo tsa bona dika seke tsa thabela gore ngwana wa bona a tlhwe a teiwa, o tla kwa bare go tlhoka dikgomo ra mofa ngwana wa rena a tle a dule a khutse seroba.

60

167 Gona mowe phapanong ya monna le mosadi, dihwiwiri ditseene fase, ba hwirihwiriretse mosadi gore a tlhale monna. Ba loma mosadi ka ka mekgwa ya monna wa gagwe. Bjalo ka ge le yena ka matlho a bona le botlhoko a bokwa ke moka wa dumela.

SM

168 Bjalo ka mosadi yo ngwana Matewiki ke ngwana Mongale a tlhala a le matshegong. O be a teere ke ba Magakala bjalo monna yo we a goba a motsere o be ana le lerobo. A bona mosadi wagagwe a segisana le monna yo mongwe ke moka ke molato, ka mabanyana o teiwa. Go ba a ema le mosadi yo mongwe ke molato o be a moapisetsa monna yo mongwe ka mabanyana o teiwa.

169 Bosego monna a robale o lala a omana o omanya mosadi. Bjalo mosadi a tlhakana tlhogo a se sa tseba gore o swanetse go phela bang le batho. A motia mosadi a tloga a tla ka mono batswadi bare a dule.

61 170 Ge mosadi a dutsi batswadi ba lebeletse monna wa gagwe gore o tla fitlha. Kganthe mosadi a dula o gare o kwana le monna yo mongwe wa ga Masumu. Motlhang monna wa gagwe a fitlhago a molata mosadi a thoma go tshabs le monna ba fo tshaba le mawa ba sa tsene motseeng wa motho.

171 Monna are ke latile mosadi wa ka, batswadi bare o wa kwala, bjalo mosadi wa gago ga re tsebe gore o ile kae, bjalo ka ge le wena o ile ge o tsena mo wa monna. Monna are le a motseba mo we a ilego bare o re motsebe, motlhomng o tshabile wena.

172 Monna a goma a boela ga gabo bjalo ba sala ba nyakela mosadi. Ba ba hwetsana ba thabeng ya Makara, ba ba botsa gore ba boe gae. Bjalo ba boya mosadi a napa a tsenela motseng wa ga Masumu. Bjalo Mathule Masumu a re taba e le bakile marumu.

62 173 Ke ditaba tsa kgale e be basadi ba sa nyadiwa ka matshepe. Bjalo ba ga Masumu ba ntsha kgomo ba yo rapela molato o we. Kgomo e we e be e le kgomo ya tshupja, ba amogela kgomo bare selo se sekakaa sa go phala ditshipi.

174 Ba ga Masumu ba ya ga Monguale ba nyala moredi wa bona ka matshepe. Ba we ba Magakala ba ga Matlhakwana ba fologa ba tla ba tsea matshepe a bona. Ke moka ditaba tsa bona tsa fela dietla mo we. Mosadi bare ke pere ya magadi a mabedi e ele gore o bile pere ka baka la lerobo la monna wa gagwe.

Tema ya 4 tlhalo ya setshakgatshakga. Temana ya I Mokgoni wa kosa.

175 Kosa e na le dithakga, tse we ba dibitsago gore ke ditshakgatshakga. Bjalo o re a kgona ya ba le yena e a moswanela. Mo we o no bonago mothepa a lla, ka go bona meletse ya mosogana e motlhakanya tlhogo.

63

176 Bjalo ka mosogana yo Elias Goodi ge a bina kosa e be e ke o belegile nayo. Ele se thakga sa kosa, o hwetsana methepa e wa pele gagwe ka dikhuru. Molala le dinoka tea gagwe dirobega ka dithepe. Go sena mosetsana yo a moganago yo mongwe le yo mongwe a molela.

177 Ya ba gona le mosetsana yo mongwe bare ke Moswedi ngana Monguale papagwe e be ele Morakang Dikgaitse di tsa gagwe ke bo Ntsholo le Ntsekane. Bjalo Moswedi o be a tsea ke Mapolanka Mokgatlha. Ba monyetse ba feditse.

178 Mothepa a kgatlha ke meletse ya Soodi a tlhala Mokgatlha, a tshaba le Soodi. Batswadi ba gana go bona ditshila tse we ba ya ba moamoga ba fitlha ba tlema mosetsana ba motia ka mokgwa o soro mo we a bago a idibala. Ge a tsoga ba mmotsa gore o ya ga Mokgahla, are go kaone gore le mpolae, le nkise ke hwile ge gona ke sa phela gona nka seke ka ya.

64.

179 Ditaba tsa ba boima, batswadi ba tlhakana tlhogo ba se sa tseba gore ba ka dira bjang. Ba motlemolla a goma a tloga a boela ga Soodi. Ba goma ba ya ba motsea. Ba tla ba lwa le moredi wa bona. Moredi wa bona a re go bona ke ntle le gore le mpolae nna nka seke ka tloga go ya go Soodi.

180 Bjalo ba bona gore ba kaba ba bolaya ka gobane naga ke ya sekgowa a re molesetseng. Monna yo we a tle a nyale. Ke moka ba molesetsa a tshaba le bjalo ba theletwa yena mo a re nyakelang mono.

181 Soodi a roma sebaka sa gore nyakelang mono.

65

Bjalo bona ba roma sa bona sebaka sa gore ba tle ba nyale.

Ba botse sebaka gore sepela ba botse ka tsatsi la gore ke rena ba we.

Sebaka sa botse mantsu ga Mongaale.

182 Letsatsi la fitlha la gore ba yo nyala. Ke le baka la mo go sa gapiwa le bo mmammalane. Ba nyala ka lesome la dikgomo dinago le kgomo tse tlhano. Dipudi tsona a di badiwi. Bjalo bare go bona sepelang re tla le botse letsatsi le we le swanetsego go tlilo bona ga dikgo o tsa lena ge ba ~~Mokgonyana~~ Mokgatlha ba tlilo gapa.

Temana ya 2 e kgopoleleng.

183 Bjalo kage go ngodilwe mo 64 mokgonyana a swanela go kwa bobarebare le mogo 81 e kgopoleleng. Ke se we motlhadiwa a swanetsego go sedira a fo dula a re tuu, bona ba tla motsa gore e kgopolele. Bjalo ba ga Mokgatlha le bona ba ile ba fo dula ba theletse ba ga Mongaale ge bare e kgopoleleng.

66 ~~184~~ 184 Ba ga Mongaale ba roma sebaka sa go ya ga Mokgatlha gore sepela o ba botse rena re sitile ke ngwana bjalo ba e kgopolele, mesebjana ya bona. Sebaka sa ya sa ba botse mantsu a we. Bjalo bare re dikwile sepela o ba botse re sa botseana. Re tla ba botse letsatsi. Sebaka sa goma sa ya sa ba botse mantsu a we.

185 Ba ga Mokgatlha baetsa ge dikgomo diya go nyala ba bitsana ba kgobakana. Bjalo motlhadiwa a ba botse gore ke kwa ba ga Mongaale ba re re kgopolele mesebjana ya rena. Dia kwala, tshukudu e t habile ka go tlhe, a bare mosadi so we, aowa ba itse basadi se ba we.

186 Be ang letsatsi ro gapa manamane a we a rena. Monna nkgago e nkgale gagwe. Ba roma sebaka gore sepela o ba botse ka tsatsi la gore ke rena bawe. Sebaka sa isa mantsu awe.

67 187 Letsatsi le we la fitlha ba ga Mokgatlha ba swara kgogo molomo. Ba ya ba kgobakana kgorong ya Motlhadiwa, bare kowa ba gatlhane kamoka dira tsa kgona ditwa tsa leba kgorong ya ba Mongaale. Ba kgobakana ka moka bjalo ba thoma ba ya ga Mongaale.

SM.

188 Ba hwetsana ba ga Mongaale le bona ba ba letsetse.
Ba fitlha ba dula kantle ga kgoro bjalo bona beng ba kgoro ba
dula ka gare ga kgoro. Ba ga Mongaale bare balang dikgomo
tsa lena, kamona ga tsona.

189 Ba ga Makgahla ba bala gore re nyetse ka lesome
la dikgomo dinago le kgomo tse pedi. Bare le a kwala, ba
gapa lesome la dikgomo dinago le kgomo tse pedi ba ba fa.
Bare dikgomo tse re a di bona fela le re file disele, kgomo
tsa rena re a di bona re feng tsona. Le tlare tse we di senago
gona. Aowa ba ntsha tse we tsa bona ba ba fa.

68 190 Bare dikgomo re di bone bjalo re nyaka bomammalane.
Ba ga Mongaale bare e be le sa fisa. Bare ke molao, wa gore
re gape bo mammalane, bjalo ba gana. Ba tloga ba fapane ka
bo mammalane, tsela tsona dikgomo tsona ba digapa.

Temana ya 3 Ditaba tsa go ya kgorong.

191 Mokgahla a isa ditaba kgorong ya ga Masumu.
Bjalo ditaba tsa amogela, ba motsa letsatsi la gore o tle ka
tsatsi la gore. Ba roma motho a ya ga Mongaale gore go mmotse
gore ka tsatsi la gore o wa nyakega kgorong ke molato wa ga
Mokgahla.

192 Letsatsi la fitlha la katlholo, ba ya ba kopana
mosate. Bjalo letsatsi le tllhabile ba melato ba we ba
gathlanego ba ka tsena ra ba re e kwa tsa bona. Ba butsisa
bona ba ga Mokgahla bare re na re tlhakane, ba goma ba butsisa
ba ga Mongaale le bona bare re tlhakane.

69 193 Nonyana go lla e e tlhobjago bjalo o ka bolabola
Mokgahla, re kwe tsa ka ganong gago. A begela ba ga bo ditaba
bare go wa kwala, o ka ema wa tswa tsa ka ganong gago.

194 Mapolanka Mokgahla, thobela dikgosi, bare morena
ke t ile mo kgorong ka phapano yaka le ba ga Mongaale, e be
ke tsea mosadi bjalo o tllhadile. Ba mpitsa gore ke tle ke
gape dikgomo tsa ka bjalo ka fitlha ba mpha tsona. Ka ba
botsa gore ke nyaka mammalane bjalo ba gana ke mokgwa o we ke
tlilego ka ona mo. Morena dikgosi ge a rialo a dula fase.

195 Morakong Mongaale, thobela lekgotla. Ke nnete
go bjalo dikgomo tsa gagwe ke mofile bjalo re fapana mo ga

bo mammalane. K ere nka seke ka mofa, ka baka la gore o be a sa mphisa. Morena ke moka.

70

196 Ga gona ditlhatse ka gabone a ba ganetsane.

Ditaba se diwe banna. Bjalo ka ge e le molao banna bare Mok Mongale o swanetse go fa motlhadiwa bo mammalane ba gagwe.

A gana are nka seke ka mofa bare o wa kwala, monna o gana a le thopeng, a re nka seke/ya^{ka ya} thopeng ke sa ebone molato.

197 Ba fa motlhadiwa tsela a feta a tsena kgorong ya M_ohlabe. Ditaba tsa gagwe tsa amogelwa. Ba mofa letsatsi le we a swanetsego go fitlha ka lona. Ba roma pampanyane a ya a botsa Mongaale.

198 Letsatsi la fitlha la gore ba e kgorong. Yo mongwe le yo mongwe ge a tsoga o tsama a phumula malaka, a libile kgorong. Ba fitlha ba katelana kgorong bjalo mmundi wa lekgotla a ba butsisisa gore le kopane ka moka, ba dumela.

71

199 Ditaba tsa tsena. Mokgahla a bolabola bjalo ka ge a bolabotse mo go 194. Mongaale le yena bjalo ka ge a bolabotse mogo 195. Bjalo kgoro ya bolabola bjalo ka kgoro ya pele, ditaba tsa yona ka mo go 196.

200 Mongaale a ka a e tumela molato, a gana bjalo ka pele. Kgano ya molato. Ba mmotsa gore a e thopeng, bjalo a gana go ya. Ba moswara ba motlema are go bona se we se ilego le ntleme se tlabane re ntlemleng. Ba motlogela a le bjalo. A fetsa matsatsi a mane, ba ba ba motlemolla.

201 Ba fa Mokgahla tsela, a ya Makhutswi ba fitlha ba amogela ditaba tsa gagwe. Ba motsa letsatsi ba botsa motho yo we a motlisitsego gore o botse Mongaale le yena a ba gona ka lona tsatsi le we. Aowa ba bula difate ba tloga.

72

202 Letsatsi la ka tlhologo la fitlha ba ya ba kopana kgorong. Bjalo lekgotla le lona la gatlhane bjalo mmundi wa lekgotla are go lekgotla go bonagala e ka melato ba tlhakane bjalo re ka theletsana. A ba butsisisa ge ba gatlhane ka moka ba bolabola gore ba gatlhane.

203 Bjalo Mokgahla o be o ka bolabola. A bolabola bjalo ka pele, mo we go ngodilego mo 194. Mongaale le yena a

SM.

no bolabola bjalo ka pele mogo 195.

204 Banna ba lekgotla bare ga gona taba e we batho ba ka e bolabolago. Mongaale o na le molato, bo mammalane ke molao, o swanetse go nthaa a mofe. Sepela bonyela mpja, monna are ke a lekwa dikgosi bjalo thopeng gona nka s ke ka ya ka baka la gore a ke tsebe molato. Bare o wa nyatsa motlemeng. Ba motlema, a fetsa beke ka moka ba motlemile, ba ba ba motlemolla, bare a ntsho dikgomo tee we a gana.

73 205 Ba fa Mokgahla tsela ya go ya molopeng (Leydsdorp). A ya a fitlha ga banna ba ba go bolabola ditaba ka ngwakong. Kganthe ka ngwakong go belegwa batho. Ba ya ba mofa setlakala se we.

206 Ka le tsatsi le we ba ba beetsego lona, ba thulama ba ya ba robala tseleng. Ka moswana ga boesa, ba wela tsela. Ba itse ge bare ba bula kantoro ba tsena. Ba dula, makgowa a sa soma mosomo wa bona a bana taba le batho.

207 Ka morago ga lebaka le letelele ba bitsa ke moka moka ba tsena ka ngwakong. Bjalo ba botsisa Mokgahla gore o lla kang, a bolela ke lla ka bo mammalane. Mongaale bolabola are dikgomo ke mofile bjalo a ke kwane nae tabeng ya bo mammalane ka gobane o be a sa mphisa.

208 Komosasa a butsisisa gore bo mmammalane keng, bjalo ba tthalosa gore bo mmammalane ke manamane, aogo tswalak ke dikgomo tee we a ilego a nyala ka tsena. Bjalo a re go bona ke molao wa gore gobe bjalo ba dumela. A re go bona taba e we a se taba dikgomo o be o mofile bjalo ka go rialo mo we ga gona bo mammalane. Dikgomo tee we a go filego ke moka molato o fedile. Sepelang molato ga o gona.

209 Ke moka a ba tlogela a ba a swere mediro ya gagwe Mmallo! banna ba a ba tla go aga naga, ba tliho tsenya melao ya rena. Ya ba lephodisa lere phomang ke moka ba tswa. Molato wa fela o e tla mowe.

210 Ba fitlha gae, bjalo a ya a tthalosetsa tsa ba mosate mantau a. Ba re go Mokgahla dula fase o khutse, e tla banna ba we ke masoboro. Tse ba bolabolago e ke go

bolabola ba banyana. Banna ba we batlilo roba melao ya rena.

75 Tema ya 5 Pere ya magadi mabedi. Temana ya I tlhale ya go tloga matshekong.

211 Monna a kwa meletse ya mosadi wa gagwe ~~monna~~ monna yo mongwe o hwetsana e ka o phala wa gagwe. Mosadi. Go bjalo ka ge selo sa go utswa se tsefa go phala selo sa go fiwa. Monna o kgetha mosadi wa monna yo mongwe ke moka a laela mosadi go sele, mo we mosadi a fo dulago a fapana le mosadi wa gagwe.

212 Bjalo ka gorialo mo we o direla gore mosadi a tle a kgone go bona tsela ya gore a tloge. Ka gobane monna o tla re o bolabodisa mosadi bjalo mosadi a fo fetola ka mokgwa o we a kwago pelo ya gagwe bjalo ke mokka a wa kwata, o wa tia. Bjalo batho ba tlilo tsee phoso ba e fa monna.

213 Mollo o fisa yo a o orago motho e ka be a ba dimana e be nka go a dima wa ya a dula nae, matsatsi a se makae. Ka polabolo a monna bjalo bare go yena lalla o sware 76 motho yo a go fapantshago le mosadi yo wa gago. Ge o na le gotlhwa o tia o tla ba wa e polaela.

Temana ya 2 Motsatsi.

214 Bjalo ka mosadi yo Motsatsi o ile a tsee ke Mokhutswe Mokgahla. Bjalo a tlhala a tsee ke Sengange Masate. Ke dirile phoso Mokhutswe Mokgahla e be e le motlabo wa Motsatsi bjalo monna wa gagwe ele Sengange Mosate. A goma a tlabolana le Morakong Mongaale bjalo mosadi a ba le batlabo ba babedi.

215 Morakong a kwa bose bja mosadi ke moka a thoma gora mosadi gore monna wa gago ge a bolabola wa seke wa motheletsa. Mosadi a dumela a dira ka mokgwa o we motlabo a mmoditseggo ka ona. Monna a seke a motia bjalo mosadi a swaba.

216 Monna are go mosadi bjalo ka ge monna wa gago a sa gotii maano a mangwe sea. Ke tla tla bosego kowa ga geno 77 bjalo o tsoge bosego o motlogele o tle go nna. Mosadi a dumela mantsu a motlabo wa gagwe.

217 Monna dira bjalo a tloga bosego a ya motseng wa bo mosadi. A fitlha a dula ka mafuri. A tsoga a ya a

mohwetsa ba dira modiro o we wa banna le basadi. Ke morago ga mo ba feditse modiro we, mosadi o boela ngwakong wa gagwe. Monna yola yena o sala a dutsei mola sekhung. Ka morago ga lebakana ke moka o wa goma o wa tsoga a ya ba yo dira modiro o we.

218 Monna wa gagwe ge mosadi a boya a re o dira bjang, are ke a bjega. Monna a homola, O itse ge a e tswa la boraro monna a tsoga a molebella a bona a sobella ka fase ga seHare. A nekella a kwa ba hebehebetsana a thoma go sepela a eya mo we. Ba kwa ka dikgwatlha di lla, ba tshaba. Monna a goma a boela ka gae, a hwetsana mosadi a se gona, ke moka a robala.

78 219 A lebella gore o tla boya a seke a boya. Bja ba bjaasa, mosadi a saka a boya. Monna a lebella gore o tla bona a tlisa ke motho yo mongwe a seke a mmona. Bjalo letsatsi la ba la dikela a ya a la legogo ka nosi a robala.

220 Ka moswana ge bosele, monna a thoma go tsama a nyakela mosadi wa gagwe. A tloga a ya ga batswadi ba mosadi a fitlha a butsisa gore mosadi waka e su le mmone fa. Ba re aowa, monna a tlhakana tlhogo a se sa tseba le gore a ka dira bjang. A gopola gore motlhomong a ka ba a ile go epolaya go ba bjang.

221 Kganthe mosadi o gona o fo tshaba le Morakong. Ka tsatsi le lengwe ba hwetsana ke monna yo mongwe ba dutsei ba e ketlile. Ge ba mmona ba thoma gore ba tshaba, ya ba a ba tshabe selo, o ba tsibile, a ya a botse mogatsa mosadi. Bjalo mosadi a tena ke lesoka are go monna ge ele nnete o nyaka go ntsea a ree gageno.

79 222 Monna a kwa mosadi ba boya gae, bjalo monna a ya a uta mosadi, ga kgaitse di ya gagwe. Morakong e be ele monna wa motse a roma sebaka go batswadi ba mosadi bjalo batswadi bare taba e we a re nyake. Mosadi ke wa ga Masete, go kaone gore ba roma sebaka ga Masete.

223 Banna bare aowa ba ga Masete ba ka seke ba kgona taba e we. Lena le swanetse go bitsa mokgonyana wa lena, a tle

a kwe mantau a sebaka se. Ba dira bjalo ba bitse Masete
bjalo sebaka sa tla sa tlhalosa mantso a we Masete a theletsitse
bjalo Masete are go lukile a nyale mosadi a gotlogela o tlogile.

224 Ba fetola sebaka gore sepelang le mmotse a nyale
monna a ntsha lesome le dikgomo tse nne. Batswadi ba gagwe ba
re Masete gapa dikgomo ka moka rena taba e ngwana yo a e
dirilego a re nyake. A gapa dikgomo ka moka, molato wa fela
o e tla mo we.

80 225 Temana ya 3. Mokhutswe Mokgahla.

Monna yo o be a kgethile mosadi yo we Motsatsi
bjalo are go bona gore o kwana le Morokong a boetsa maoto
morago o bone ga botse gore mosadi ke sephoko, o nyaka go ba
lwesantsha.

226 Mahlokwe Mokgahla, a kwana le mosadi, mosadi e
sale wa ga Masete. Bjalo ba fela ba phosisana le Morakong
mo mosading. Morakong are go monna yo we wa ga Mokgahla
o ka seke wa dira selo mosadi ke waka. Nna ke tlabo ka motsea
yo la a gana a re o ka seke wa motsea ge o ka motsea o ka
sala o dutsi nae nna ke hwile.

227 Ka morago ga mo Morakong a tsere Mosadi Mahlokwe
a tsena ka ngwakong wa gagwe a e tlhama ka ditlhamo tsa gagwe
a fetella a tsea sethunya sa gagwe a tewa a ya ka kgorong a
e polaya ka sona. Ba kwa sethunya ge ba e ya ba hwetana a
hwile.

81 228 Morakong ke monna wa matlhatse, a tsea Motsatsi
le bana ba gagwe. Sengange are le bana a ke sa ba nyaka ke
bana ba noga ba ka sokologa ba ntoma. O be ana le bana ba
Tshilo Matlakala le kgaitseedi ya bona Madibi bjalo ba napa
ba bitse ka lelopo la ga Mongaale. Molato ke gore ba gafile
ke papago bona ka gobane molao ge mosadi a ile a tlhala bana
ba sala ga motlhadiwa ka gobane ke madi a gagwe.

Tema ~~sa~~ ya 6. Tlhalo ya sebokwana. Temana ya I Sebokwana ke
ke gore matawale o robala le ngwetsi.

229 Taba e ya sebokwana ke taba ya balaudi. Balaudi
ke bathoka ba we ba tlilego mo nageng e, bjalo lehono ba tlogetse

bothako ba e tira basotho. Bona ke tlhago ya bona, morwa wa gagwe a tsea mosadi ka morago papagwe o swanetse go robala le ngwetsi o re o ntsha sebokwana. Bjalo mo nageng ya gesu taba e we ga e gona.

- 82 230 Bjalo le bona balaudi a ba sa soma modiro o we. Ka baka la gore ba tlhakane le rena. Ba tsea na le basetsana ba mo, ga ba sakgona. O kwa bo tsoga ba bolela gore matswale o lala a re bulela ngwako. Ge a ile a motea taba e we ke moka o tsoga a boelela gore matswale o be a re o nyaka go n sha sebokwana.
- 231 Bjalo ka gorialo mo we batho ba fela ba ba sega bare ke dimpja. Le baredi ba bona pele ga gore ba bikiwe ba bantsha sebokwana monna wa gagwe a kgone a mmeke. Bjalo taba e we e maswabi kudu gore papago moredie a robale le moredi wa gagwe.

Tema na ya 2 Makgoba Masete.

- 232 Makgoba Masete ke motho wa naga e, o belegile mo bjalo ke motlogolo wa ga Moeng, bjalo ba ga Moeng ke bathoka. L hono monna yo a thoma go dira mokgwa wa bathoka wa go nyaka go ntsha sebokwana.
- 83 233 Monna yo wa ga Masete a ka a ya go tsea ga malome a gagwe. O ile a tsea mosadi kgorong ya ga Mohlabe moredi wa mohumagadi Mafefera. Leina la mosadi wa gagwe ke Mmolawa bjalo moradi yo a belega bana ba Mahole le Makaepa. Ke ngwadile ba ba tlhankana f la.

234 Barwa ba mokgalabje yo we ba gola, bjalo ba tsea basadi. Bjalo a ya mo we go betsi are o nyaka go ntsha sebokwana. Bjalo ka ge tabe e we ba sa etlwaela, ba gana a tswela pele le go bolela taba ya mohuta o we.

Temana ya 3 Mahole a tsea mosadi.

- 235 Mah le ke morwa wa Makgoba wa pele. A losa mosadi ngwana Moraba, ba monyala. Bjalo ba mmekela mosadi yo we a fitlha bogadi. Monna a tloga a ya makgoweng, bjalo papagwe a sala a ya go ngwetsi a re go yena e ba mosadi, ngwetsi a gana.
- 84 236 A tloga a ya ga Modise Masete a re nna ke makatsa ke matswale o re o nyaka go robala le nna. Modise a makala

853 taba e we bjalo a ya ga Makgoba a mmitsetsa thopeng a mmotsa
 taba e monna a seka aempa are le ge o seka taba e ve a se tab
 o seke wa tsoga wa boeletsa.

237 Mok, alabje yo we a tswela pele le taba e we.
 Bjalo ngwetsi a bona gore taba e boima a tloga a ya a dula
 gagabo. Monna a boya makgoweng mosadi a fo dula gagabo,
 bjalo monna a molata. A ya a motsa gore ke tsenya ke papago
 ore nna ke be mosadi bjalo monna a seke a tlhokomela polabolo
 ya mosadi.

238 Mosadi a re go monna ge o nthata o swanetse go
 tia ngwako waka, o a ge go sele. Monna a gopobla mosadi gore
 o bone gore a bone batlabo ba gagwe ga botse. A re go
 mosadi a rie gae mosadi a re nna a kee, are go batswadi
 nofeng dikgomo tea gwe, nna botlholo nka se bo kgone.

~~84~~ 85 239 A napa a gana go boela bogadi bjalo batswadi ba
 tlhopha dikgomo ba fa ba ga Masete. Ke moka a tlhala ka ona
 mokgwa o we. Mahole a tsama a losa basadi ba gana ka baka
 la papagwe. Ba tshaba gorobala le matswala wa bona.

Temana ya 4 Makaepa a tsea mosadi.

240 Makaepa ke moratho wa Mahle bjalo a tsea mosadi
 leina la mosadi ke Maseboko ngwana Maseokoma. Motho ga latlhe
 mokgwa wa gagwe a boeletsa a ya ga ngwetsi a re o nyaka go
 ntsha sebokwana. Bjalo ngwetsi a gana a ba a ya a botsa
 mmago monna wa gagwe.

241 Mmolawa a bot a monna wa gagwe gore ke kwa
 ngwetsi wa gago o re o wa ntswenya wena o re a be mosadi, o
 nyaka g ntsha sebokwana. Monna a thoma go seka taba e we
 mosadi a thoma go mo omanyana mo we batho ka moka ba bago ba
 dikwa. Le ga go le bjalo a tswela pele le modiro wa gae.

86 Temana ya 5 A tloga a ya a dula gagabo.

242 Mo we kgwatla ya tsogo e ga tile go le ya morago
 e tla gata gona. Bjalo ka ngwetsi wa pele yo we ditaba
 tea gagwe dingodilego mo go 237 a tshabela gagabo. Bjalo
 ngwetsi wa mathomo o ile go tshabela gagabo a ya a dula a
 seke a forana le yo mongwe.

243 Ngwetsi wa ka morago o i e go tshabela gagabo
 a napa a ya a bekana le monna wa ga Phasa. Monna o ile ge a
 boya makgoweng a hwetsana mosadi wa gagwe a se gona. A

butsisa batswadi bjalo batewadi ba mmotsa gore o ile gagabo.

244 Kgoka setlhako se tie o sebe monyatsi wa leeto.

Monna a robala a tsoga e sale ka moewanyana a lata mosadi.

A fitlha bogweng a hwetsana gore mosadi wa gagwe ga gona. A

utsisa ba ga Makgolo wa gwe bare e sale a tsoga a tloga a re tsebe gore o ile kae.

87 245 Mokgonyana a dula ba ga makgolo wa gagwe ba faga tsa go ja bjalo ba mofa dijo kgorong. A thoma go makala a seke a bolabola a fo homola a tloga a ya motseng o mongwe a fitlha a ba a dutsi mo we. A thoma goba a nege taba e bjalo ba la bare re dio go seba, mosadi a o sale nae, o dula ga Phasa o robala gona.

246 Monna a fitlha ditsebe pelo ya pherekana A tloga a boela ga makgolo wa gagwe are go makgolo wa gagwe mosadi waka le re o ile kae, makgolo a re a ke tsebe a ke modisi wa mosadi wa gago.

247 Monna a tloga a ya motseng wa ga Phasa a hwetsana mosadi wa gagwe a dutsi le Phasa ka ngwakong a fitlha a ba dumedisa ba dumela bjalo monna are go mosadi ke latile wena Mosadi are owa ntata e dio ba nna phuti monna a thoma go makatsa ke polabolo ya mosadi.

88 248 Monna a tlala ke pelo a tsena ka ngwakong a tsa mosadi ka letsogo bjalo mosadi a leka go gana, a mogoga a tswela nae kgakala. Monna yola wa ga Phasa a leka gore o lwa lemong wa mosadi bjalo mong wa mosadi a lesetsa mosadi a thoma go lwa le monna. A tia Phasa mo we a bago a idibala, mosadi a tshaba.

249 Monna a goma a boya gae, a fitlha a banegala bjalo mmagwe are ngwanak basadi le ka sebe nabo ka baka la papago. Ge le tlogile le ile makgoweng o sala are o nyaka go ntsha basadi ba lena sebokwana. Ke baka le we ba tshabago

250 Ke moka ba motlhadile, bjalo monna are ke nyaka dikgomo tsaka. Bare dikgomo re ka seke ra go fa ka gobane mosadi o tlogile ka baka la botlholo bja papago. Monna a isa

SM ditaba kgorong, ya Makhutswi bjalo ba amogela ditaba tsa gagwe.

- 89 251 Temana ya 6 Phasa a ya kgorong.
Ge Masete a tloga kgorong, Phasa a sala a tsena maotong a gagwe. A fitlha a e pobola bakeng sa go tei a gagwe bare go yena o nyakilo mohwetsa mo. O sa tewa go tloga, o be a tlile ka baka la go tlhadiwa ke mosadi. O tle tsatsi la gore o tlatla o gatlhana nae.
- 252 Ka tsatsi le we ba kgorong ba le ba ilego monna a a gatlhana le Masete. Bakeng sa gore go tsene ditaba tsa Masete, tsa go tlhadiwa ke moradi bare ditaba tsa Masete di tla ema, re bone ditaba tsa madi pele. Ditaba tsa tlhalo re tla di bona ka tsatsi le lengwe, peo tsa tlou a diphatlhagane.
- 253 Ba tsena ditabeng tsa go teiwa. Phasa are ke no bona monna a e tla gae gaka bjalo ge a fitlhile ka a hwetsana ke na le mosadi yo we ya goba e le wa gagwe kgale. Monna a tsea mosadi ka letsogo bjalo ka re ke a mosola, a tlogela mosadi a tia nna. Ke moka ke feditse.
- 90 254 Masete are thobela dikgosi go bjalo, monna yo o bolabola thereso. Ke ile gae gagwe ka fitlha ka mohwetsana ana le mosadi waka ka ngwakong. Bjalo ka dumedisana nae, ka ~~maraga~~ morago ka re go mosadi ke lata wena bjalo mosadi a mphetola ka mokgwa o mobe. Ke ge ke tsena ka ngwakong ke moswara ka letsogo ke mogoga. Ge re le kgakala monna a leka go lwa le nna, bjalo nna ka mo tia. Ke moka ke feditse.
- 255 Ditaba/^{ke}tse we banna, banna bare re a dikwa. Masete o na le phoso noga ga e latelwe moleteng wa yona. Mola a tsee lerumu a motlhabe lehono molato o be o tlabaga mang. Nkabe a re go hwetsana mosadi a re ge a molabodisa a re go hwetsana mosadi a re ge a go kwa mosadi a fetola ka mokgwa o a ratago a tloge bjalo a ire molato.
- 256 Monna wa ga Masete e ya thopeng a tloga a ya thopeng Monna a rama sebaka sa go e tumela molato. Bare o ntehe kgomo le pudi tse pedi. Monna a ntsha dilo tse we molato wa fela.
- 91 257 Ka morago ga mo moleto a madi o fedile ba fa Masete letsatsi le we molato wa gagwe wa tlhalo o tla atholago

ka lona. A bala gae bjalo kba kgoro le bona ba botsa ba ga Maseokoma gore le tle ka tsatsi la gore bakeng sa ditaba tsa geno le mokgonyana wa lena.

258 Ka lona letsatsi le we ba fitlha kgorong lekgotla le lona la ke obakana. Bjalo ba bona batho e le ba bantsi ba ba bu sisa gore le tlhakane, naa, bare ee re tlhakane. Banna ho olang bjalo re tsena molatong, re thusane ka ditsebe le melomo.

259 Masepea a thoma go bolabola a re thobela dikgosi ke tllilo mo ka baka la phapano ya ka le ba ga makgolo. Ke tihadile ke mosadi bjalo lehono ke re ba mphe tsaka ba gana. Bare ba ka seke ba mpha ka baka la gore papa ke sethlola. 92 Ke moka. Mo yo mongwe wa kgoro are ke a go kgopeia ere o sa eme o tthalose botlhola bo we.

260 A thoma go tthalosa are mogolo waka i le a tsea mosadi bjalo a tihala ge re e kwa ra kwa gor mosadi o tshabile ~~khadike~~ papa. Ka bakala gore ge reile makgoweng o sala e ra betsi gore e bang basadi. Ke bjona botlhola bjo we bo bolabolwago.

261 Maseokoma thobela dikgosi bjalo monna yo o be a tsere moredi waka bjalo lehono moredi waka o gana go apea ga Masete ka baka la bjona botlhola bjo we. A setsego a botlhalusi-tse le bokwilego. Bjalo gorialo mo we nna nka se ba fe dikgomo ka gobane ke bona ba morakilego ka mekgwa ya bona. A dula fase.

262 Monna yo mongwe bare ke Mantswebele, a ema are g Maseokoma a o bolabole ditaba. Lehono wena o nyaka go ja jethoko e mmedi ya moredi wa gago, monna a seke a moaraba. O swanetse go fa Masete dikgomo tsa gagwe, monna a nkgang o nka le sa gagwe. 93

263 Banna ka moka bare o wa kwala a mofe a sale le mokgonyana yo we moswa. Bakeng sa botlhola mosadi nkabe a fo dula monna are go boya makgoweng a fitlhe a mmotse yena o be a tla bolabola le papagwe. Ga go kwale selo e fela le motlhadile mofeng dikgomo tsa gwe.

264 A tloga a ya thopeng a e tumela molato. Ba mmotea gore ka tsatsi la gore o tlise dilo tsa Masete le wena Masete ka lona letsatsi le we o be gona o tle o gape dikgomo tsa gago. Ba bula kgoro a palakana ba boela magae.

265 Ka tsatsi le la kgoro ya gore ba boe ka lona ba boela. Monna o be a nyetse ka lesome la dikgomo. Bjalo kgoro ya dira gore a ntshe lesome la dikgomo le dikgomo ka thii. Keya go tswalla kgoro aowa ba lefa molato wa fela o tla move.

94 Tema ya 6 tlhalo ya go nyenya.
Temana ya I go nyenya batswadi.

266 Ke tlhalo e e bakago ke batswadi ba mothepa. Kudu go nyenya go dira ke baagi ba naga e ya gesu. Ka gobane go na le ba faladi ba we ba faletsego nageng ya gesu. Bjalo ba faladi ba we ga ntsi ba ba bitisa gore ke bathoka le balaudi.

267 Bakeng sa bolaudi go tlhalusitse mo go 229 molao wa go ntsha sebokwana ke molao wa bathoka. Bjalo ka gorialo mo we batho ba naga e ba nyenya mehuta e we e ilego ya go falela mo nageng e.

268 Ba ga Mohlabe a ba tsee mosadi Makhutswi goba ga Mametsa. Bare ro tlhopha dikgomo ra ba fa ke parwa ba mang. Go bjalo go balaudi goba bathoka. A ba kwane ke gore ngwana wa bona a yo tsee mo adi go bona goba ba tsee moredi wa bona aowa taba e we e ba ba ea e dumele.

269 Ga go kgathalege goba mothoka o na le dikgomo tse dikakang a ka ya a dula natso. O swanetse go tsee mosadi go balaudi ba gabo. Bjalo ba Makhutswi ba tla ba teena kgorong ya ga Masumu ba fisa dikgomo tsa bona mo we.

270 Dikgomo tsa tswalla tsa tlatsa lesaka. Mamogagagare a kgatlha ke mebala ya dikgomo a ntsha naka la tlou a ba fa. Ba ga Mohlabe ba kwa taba e we ba tswa ba theugile ba re o reng o tsee madi a rena wa fa baditshaba are go bona ke thiba difate.

271 Mosadi a tlaya a belega bana bjalo bana ba e tlabo ba tlogolo. Ka rogialo ge ba nyaka go tlilo re bolaya ba tlatla ba r seba. Ba mokwa bjalo ba tsee mosadi ga Masumu.

- 96 272 Kgotlo ya Mamogagare e be e sa tsebe ke motho. O be a gopotse taba e ngwe. A goma a tsea mosadi a fa kgoai ya ga Mametsa Sekoko. Mosadi yo we a ya a ba mohumagadi ga Mametsa. Bjalo ga go tsibji gor ge a yo ba mohumagadi bona e be ba se na ga malome wa bona.
- 273 O ile a hwa, kgotlo ya gagwe e sa tsebe ke motho bakeng sa taba e we a goba a e dira. Ka gobane ba ga Mohlabe le bona ba ile ba ga lefa motabeng e. Bjalo a tsea baredi ba gagwe ka ba bedi a ba fa. Kgalefo ya bona ya fela.
- 274 Kgorong ya Makhutswi o gona ga Mametsa o gona le ga Mohlabe o gona. Kgoro e ngwe le e ngwe o fo tsena ka mokgwa o we a ratago. Ke makgolo wa bona. Le gago le bjalo dikgomo tsa ga Mohlabe a ditwe tsa ya go tsea mosadi baditshabeng.
- 97 a Magakala le bona ba tla ba tsea basadi mo fela ba ga ba e go tsea basadi mo we go bona.
- 275 Batho ba ba gesu ba na le gonyenya ba ho ba bangwe kudu. Ba be ba sa nyake le go kwa ka ditsebe gore molaudi o kwane le ngwana wa bona aowa ba dikgala di saatla. Ke moka ke sephiri sa bona bana ba kgale e be ba o kwa batswadi ba bona.
- 276 Kgale e be batswadi ba bana ba kwana bjalo ge ba kwane bona ba no ba ba eoma ka kwano e we ya bona. Ba na ba bona ba sa tsebe selo, bjalo ka morago ba tla fo kwa ge bafe mosadi wa gago sola, bjalo mosetsana le yena bare monna wa gago sola. Ga gona kgano ba swanetse go kwa batswadi se we ba se bolabolago¹
- 98 Tamana ya 2 go nvenya ga batswadi.
- 277 Motseri Morei mocogana yo we papagwe ke Semukgisi ba tawa ba le ga Mokgotho bjalo o belegetse nageng e. Mmagwe kengwana Thekwane. Ke bona ba ga Madiagane soboro seopela koma ka ba golo ba sa e opele.
- 278 A losa mosetsana wa ga Masete bare ke Mmamaila. Ba kwana le mothepa. Mosogana a tloga a ya makgoweng ge a le mokgoweng a ngwalla batswadi ba gagwe le lengolo. A ba botsa gore ba tsee ponto ba e ga Masete ba ba tsibise ke kwane le ngwana wa bona.
- SM.

- 279 Bat wadi ba mosogana ba dira bjalo ba roma sebaka ke moka sebaka sa ya sa ya se swere sekgerwana se s=na selo. Ge batswadi ba mothepa ba o kwana le taba e we, o tla bona ba motlhakanetsa. Bjalo yena a baka ba motlhakanetsa a ba a tsena ka lapeng a dula fase.
- 99 280 A fo dula le sekgero sa gagwe ntle. Ba ya ba mo ~~dumkxixix~~ dumedisa. Ba butsisana maphelo nae, ka morago ga mo we ba ba badira nediro ya bona. A makla gore bjalo ke tlo bolebola b'ang ka go bane a ba nkisa ka ngwakong. Molao mosetsana a kwana le motho o botsa mmagwe bjalo ge a fitlha a le bjalo o swanetse go ba a tseba.
- 281 Mosadi yo we wa sebaka a bitsa basadi yo mongwe wa lapa le lengwe. A tla are go yena ke rumile ke baga Morei ba re ngwana wa bona o kwane le ngwana wa lena. Ka go rial o mo we ke ra gore o ba botse. Mosadi yola are dia kwala, mosogana ke mang, a re ke Motseri.
- 282 A botsa mmago mothepa gore a dule fase, a dula fase. Are ke kwa motho yo o re o rumile ke ba ga Morei ba re ngwana wa bona o kwane le ngwana wa lena. Are ke a di kwa papagwe o tla boya gana bjalo.
- 100 283 Papago mothepa o be a sa yab kgole a phakisa a boya. A hwetsana sebaka se sale gona. Bjalo mmagwe mothepa are go monna ke kwa mmago mokete o re motho yo o re o rumile ke ba ga Morei bare ba kwane le ngwana wa go. Ke mang ngwana yo we ba kwanego nae, are ke Mmamaile.
- 284 A bitsa moredi wa gagwe are ke kwa mothoka yo o re o rumile ke ba ga Morei bare ba kwane nago. A ke nnete mosetsana a dumela. Are o go fileng are ke sekhusumane 2/- se kae, a ntsha. Bjalo papagwe a re go sebaka se tsee sekhusumane se le ponto e we o ba fa a ke rate bathoka ba tsena mo lapeng laka.
- 285 Sebaka sa goma le dilo tse we. A fitlha a ba botsa gore batswadi ba gana. Bare a ba nyake mothoka a tsena lapeng la bona. Ditaba tsa sita dietla mo we.

Masoso Masumu a tsea mosdi Nkesane ngwana Popela.

Bjalo a belega ngwana wa ng anenyana bare ke Makoma.
Mosetsana yo a dula lapeng la mmagwe kudu mo we ba gwera
ba gagwe ba d bikiwago ka moka. Molato ke gore batho ba
tla ba molosa bjalo ba gana ka baka la gore ke badlaudi.

287 Motlhankana yo mongwe wa ga Lewele a bolabola le
mosetsana yo we. Ba kwana mosogana a fa mothepa setlhano sa
maseleng, bjalo yena a mofa xk sethepe. Mosogana a
tsibisa batswadi ba gagwe, gore ke kwane le moredi wa
Masoso. Ponto se, sepelang lo ba tsibisa taba e we.

Batswadi ba roma sebaka sa go ba tsibisa gore ngwana wa bona
o kwane le ngwana wa bona. Aowa a sepela a ya a fitlha.
Le bona a baka ba moakela, a dula lapeng a bolabola ditaba
a le mo we lapeng bjalo ka yola wa go roma ke ba ga Morei.

289 A thoma go bot a mosadi yo mongwe gore ge le mpona
ke le bjalo ke rumile ke ba ga Lewele. Bare ke ponto e ke
le tsibise gore ngwana wa lena o kwane le ngwana wa bona.
Bjalo motho yo we a fitlhisa ditaba go batswadi. Papago
mothepa a buteisa moredi wa gagwe bjalo moredi wa gagwe are
ke nnete ke kwane nae.

290 Papagwe a re o go fileng are o mphile maseleng
a matlhano, a kae, a ya a tsea a bea pele ga papagwe. Bjalo
wena o mofileng, a re ke mofile thepe. A tsea maseleng ala
matlhano a fa sebaka are sepela o ba botse ga ke rate. A
go fe thepe ya ngwana waka e boe.

291 Mothepa are go papagwe nna ke a monyaka bare ga re
rate. A re go bona ke n kwana le yo, la tla la gana bjalo
nna le ra gore ke die bjang. Yo we nna ke monyakile, ko
apea ba gana ba raka sebaka sa tloga.

292 Sebaka sa bosla ga Lewele sa fitlha sa ba tshalosetsa
mant u a go tewa ga Masumu. A re ke fitlhile, bjalo gore
ditaba dika sebe gona ba seke ba nka mogela se bjana raka,
ka dula nase lapeng. Le ditaba ka bolabola ke dutai lapeng

Bjalo taba kgolo ba nthakile, bare ga ba rate, fela ke tlugile ba ganetsana le moredi wa bona yena o re nna ke tlilo apha. A ba fa dilo tea bona are ba di ganne.

293 Temana ya 4 mothepa o fapano le batswadi.

Mothepa a seke a kwana le batswadi ba gagwe. A fo ~~xxx~~ tsoga a dutwi a sa sile, bjalo ge ba mmoledisa, o fo homola. Ge a bona gore ba nyaka go motia are go bona mpheng monna yo we lena le monyakago, ka gobane nna ka kwana le yo mongwe le a gana

294 Ge le sa mphe monna gona ke tla tloga le yo mongwe wa ba naba letlago le ba gana. Le tla mpha la dira se le dirago, nna ke tennwe thaka tsaka di na le bana le ba ka nthago ga ka.

104 295 Batswadi ba bona gore a ba kwane le moredi. Bjalo ba bitsa makgolo wa gagwe ga mmago le dikgadi le ba bangwe ba le loko. Ba fitlha mmago mothepa a dirile mapoto, a phufutse, bjalo ba fitlha ba ba negela ka mokgwa o ba fapanago le moredi wa bona.

296 Ba ba tlhatlhella marumu pele, ba nwa, ba ba botse ka mokgwa o we ba sa nyakego mosogana ka ona. Ba seke ba bolabola ka bolaudi ba bolabola ka botlhoka botho bja mosogana le bobodu. Papago mothepa yena o fela are ke morwa mang yo we a ka tlogo a tsena ka lapeng laka.

297 Bjalo ka morago ga mo ba nwele ba bitsa mothepa gore a teene ka ngwakong. A tsena a dula fase, bjalo bare go yena o ke o re botse gore molato keng. A babotse gore ke tswenya ke batswadi baka, ka gobane ke kwana le yo monna, ba tla ba gana. Bjalo kere bona ba mphe monna a ba mphe.

105 Makgolo wa gagwe ke Magampane, a thoma go laya motlogolo. A re wa bona batho ba la, a se batho ke bathoka. Ge ba sa fitlha mo nageng e be ba tawara matsobo bjalo ba latlhile ba e tia batho. Taba ya bobedi morwa wa bona ke se tlhoka botho, a thomphe mmagwe o fo tlhwa a tia, a bile ke se bodu o sita le go aga ngwako.

298 Kgadi a thoma go molaya are o wa kwa ngwana wa

kgaitsemi yaka, onthaeletse, nna ga ke moloi. Bjalo o tsebe ga botse gore boloi a se bja dithuri fela, le bja pelaelo bo gona, bjalo ka gorialo mo we lebadimu ba tsena. Ge badimu ba tsene ba nyaka go phasiwa, nna ke baka la gore batswadi ba go, ba gana le ditaolo di ka nkgopola, nna nka se tle, wena o di bone.

106

300 Monna yo mongwe wa ga Mafumu a re rena a re nyake bathoka ba tsena motseng wa rena. Wena o ba nyakago o e fela dikgomo tsa gagwe a re dinyake. Wena o je le monna yo we wa gago. Go ba o wa go tia wa seke wa tla wa re botse.

301 Mosetsana a fela maatla, a re ke dikwile le nna/^ake sa monyaka. Fela ka baka la gore batswadi ba ka ba gana, gela e be ba sa gane nna ke be ke monyaka. Bare go lukile a re sa nyaka go kwa ka yena. Bjalo ke tla feletsa ka goreng, ka gobane ke banna ba bantai ba we ba boletsogo le nna batswadi ba ka ba gana.

302 Bare go yena mosadi ga selwe, go tlabo gwa fitlha yo we ba monyakago. E seng mohuta wa balaudi. Mohuta wa balaudi a re nyake gore o tsee madi a rena.

303 Mosogana a tlhakana le mosetsana re go yena oreng ka ditaba tsela tsa rena. Mosetsana are sepela, Makhutswi o khutsa, ka gorialo mo we ke gore batswadi ba gana.

107,

Mosogana are ke tsa kgale are tshabe. Mosetsana are o wa kwala nna e be ke go nyaka bjalo batswadi baka ba gana, nka seke ka kgona.

304 Ditaba tsa bona tsa sita dietla mowe. Mosogana a swaba a se sa boela go bolabodisa mothepa. Bjalo mothepa le yena lerato la fela ga mosogana. Mosetsana a goma a kwana le batswadi ba gagwe.

305 Ka moragonyana ga matsatai a se makae, mosogana yo mongwe wa ga Mafete a bolabola le mothepa. Mothepa a kwana le mosogana yo we. Ba fana manyanesano mosogana a fa mothepa maseleng a matlhano, bjalo mothepa a mofa sethepe.

SM.

306 Mosogana a ya a botsa batswadi bjalo bare di a kwala. Fela monna yo we ga nyake moredi wa gagwe a tseiwa fela ga gona tab . Ba roma sebaka sebaka sa ya ge sebaka se fitlha ba tsea se tswana sa gagwe ba se bea ka ngwakong ba moalla legogo.

108

307 A bolabola ditaba a le ka ngwkong le yena ka pelo a no bona gore ditaba tsa gagwe dimoloketse. A bitsa mosadi yo mongwe a tsentshe ditaba ka yena. Mosadi a ya a bolabola ditaba tse we aowa batswadi ba mothepe ba thabela taba e we.

308 Ba bitsa moredi wa bona ba mmutsisa gore ke nnete o kwane le mosogana wa ga Masete. Mosetsana a dumela bjalo manyanesano a lena keng, a re o ile a mpha setlhano sa maseleng. Nna ka mofa sethepe. Aowa lehono o dirile ga botse ngwana ka. Sebaka a se goma, re sa tla botsa batswadi ba ngwana, rena re badisi fela. Re tla go botsa ge ba fetotse.

309 A ra mosadi a dira mapoto a phufutsa, bjalo a tsama a botsa ba gabo, gore ka tsatsi la gore le tle kowa gae gaka. Gona le ditaba moredi wa lena o kwane le ngwana wa ga Masete. Ke yona tab e we ke le bitsetsago yona.

109

310 Ka letatsi le we yo mongwe le yo mongwe a phumula malaka a libile mo we ba bitswago gona. Ba fitlha ba kgobakana ka moka le dikgadi le makgolo wa mothepe. Bjalo are le bitsa ke nna ke bone motho yo mongwe mo. O re o rumile ke ba ga Masete bare morwa wa bona o kwane le ngwana yo wa lena.

311 Bare dit ba di a kwala, bjalo re ka kwa mmago ngwana gore yena reng ka taba e. Mmago ngwana are nna a ke na taba ka gobane bona beng ba kwane. Bjalo ba re ke moka ga bona le rena re kwana le taba e we. Aowa ke morwa mokete e be re gana balaudi bala.

312 Ditaba tsa fela dietla mo we. Bjalo ba mtsha mapoto a la ba nwa. Ba palakana ba boela magae, bjalo ba sala ba nyakela motho a yo tsibisa ba ga Masete gore ditaba tsa lena di lukile. Seba a ba roma yena motho yola sebaka sa

SM.

sa ba la sa go tla sa tsena ka yena. A napa a tsea ke ba ga Masete.

110

Tema ya 7 Matsatsi a bo lehono go nvenya go fedile.

313 Mokgowa ba sintse molao wa sesotho. Ka gobane ngwana a sa kwa batswadi mo we a swanetsego go tsea mosadi. Mosetsana le yena o bjalo. Ka gobane kgale ge ngwana a sa kwe se we batswadi ba mmotsago o be a teiwa go fitlhela a tlare ke kwile.

314 Bjalo matsatsi a bo lehono mothoka o tsea wa bo rena. Pelo ga e bolae, o no bona ge re ntshitse matlho re molebeletse, o hwetsana e ka dipelo tsa batswadi dithubile. Meno ke dikokoro di fo tshenya fela ka pelo go le botlhoko.

111

315 Go bana ba swa go kaone, go bakgalabje le bakgekolo go kwisa botlhoko. Ka gobane pelo tsa bona disale kowa molao o la wa kgale. Mothoka yo we ge e ka ba mothoka wa bathong gona go kaone dipelo tsa bona dikaba tsa leka go berela.

316 Mothoka wa bathong ke gae a setlhwe a tia moredi wa bona aova mo we ba tla kwana nae. Ge a ka tlhwa a motia gona leina la bothoka le ka seke la berela, dipelong tsa batswadi. Ge bona ba ile ba likisa go ganetsa moredi wa bona bjalo a gana ba raka moredi wa bona gore a seke a tla gae ga bona.

317 Lebaka la mo go fitlha mapolantane mo lefaseng le mosadi ge a ka tshabela monna wa gagwe a sepela le bona monna o be a sa tswanela go ya ga batswadi ba mosadi are ke nyaka dikgomo. Ge a ka fitlha are ngwana wa lena o tshabile ke nyaka dikgomo ba mmotsa gore re fo go fa, sepela o monyaka.

112

318 Taba e we e nyakiloba molao fela e ile ya ba molao ka gobane dikgorong e be ba bolabola ka gore o tlogile matsogong a gago. Batswadi a bana molato, bjalo ke moka o tlhakane tlhogo wa seke wa tseba se we o ka se dirago, ka gobane kgoro e go tswile.

319 Bjalo batho ba loba dithoto tsa bona ka mokgwa o we. Bare ke mpja ka gobane ga gona selo se a ka go fago. Motho wa mo a tawago ba sa go tsebe, o bile ga le kwane dipolelo,

SM

mosadi yo we le yena ke monotla.

Temana ya 2 Go loba ga ba tlhadiwa, batlhadiisa ke mapolantane.

320 Ge motho a ile a tlhadisa ke motho wa gabo, o kaone ba tla monyaka dikgomo a go f ka gobane o na le kgosi.

Bjalo le polantane a le na gae, le kgosi ya lona a e tsebe ke motho.

321 Bjalo ka monna yo Mpoi Seleise, ke mothoka kgaleng ga bona. Bjalo o tswa a le ga Motsatsi ge a e tla mo nageng ya gesu. O tswa na le kgaitse ya gwe Makgalangako a tla a tsea ke Madome Moeng.

322 Monna o ile go fitlha mo mosadi yo we a tswago nae a hwa. Bjalo ba ga Moeng banyala kgaitsemi ya gagwe. A losa mosadi ba kwana mosadi yo we leina la gagwe bare ke Mathokong ngwana lewele. A nyaka ka dikgomo tsa go tswa ga Moeng. A be ka mosadi a dula nae.

113

323 A belega bana ba babedi motlhankana le mosetsana, leina la motlhankana are ke e pelege ke Mpoi ke ngwana wa pele. Wa mosetsana ke More. Bjalo mosadi a kgethana le Sepalo Mohlabe, monna a kwa taba e ka bobarebare.

324 A thoma go tlhoyana le mosadi wa gage. Sepalo ke moratho wa kgosi Sekwi. Bjalo a thoma gorakela ge a e ya dikomeng le basadi ba bangwe. A re ga o e dikomeng o ya ga motlabo wa gago. Dikoma ke selo se segolo a seke a dumela a fo ya ge a boya ke moka ke ntwana bjalo bjalo.

114

325 Mpoi o be a godile bjalo o rakela mosadi go ya dikomeng. Bjalo kganthe ge a robetse le mosadi a sa tswa selo o fo bipa ka diatla bjalo mosadi e sale yo moswa o nyaka, monna yo arego go robala nae, ka moswana a tloga a kgomela. A tenwa ke le robo la mokgalabje yo we a tshaba le mapolantanne.

326 Monna a kitima le naga a nyakela mosadi wa gagwe. A mo hwetsana dikompong a na le monna yo mongwe yo we a rego ke bolabola nae, ba seke ba kwana. Bjalo are ke bitsa mosadi mosadi a gana. Monna a tloga a boya gae.

327 A ya go batswadi ba mosadi are ngwana wa lena o tlogile. Bjalo ke tsamile ke monyaka ke mo hwetsane kompong

- 117 334 ka robala ka moswana bjare gosa kaya ga bo makgolo. Ka ba botsa gore ngwana wa bona o tlugile bjalo ba swanetse go mpha tsaka bjalo ba gana ba re o tlugile diatleng tsa ka. Ke yona taba e we ke lebitsetsago yona, gore re tle re e letsisane. Ke moka ke feditse.
- 335 Mapowase Tselane are o wa kwala, bjalo bagologolo bare go na le gontsha mereba. Ka gorialo mo we ke gore re swanetse go lwa nabo ka morago ga ntwā ba tla re fa dikgomo tsa rena. Ke mōlao wa babogologolo a se ntwā ya marumu aowa ke ntwā ya mapara le gona a se ya naga kamoka.
- 336 Ba tlhadiwa ba tsea mapara ba ya ga bo motlhadisi le bona ba kgobakana ba setlana ka mapara, bjalo ka morago ba kgone ba bafa dikgomo. Kantle le mo we dikgomo le ka se dibone ka gobane ba ntshiwa mereba.
- 118 337 Sebara sa gwe Madome Moeng are ditaba tse le dibolabolago di a kwala ba ra e sa le kgale naga e agilwe. Bjalo re tsene tse ka morafe o sele. Le ka bona le melao e mengwe ya magosi ba e robile. Le para la matsatsi a no ke molomo. Ditaba di swanetse go ya mosate, motho ge a sena wa gabo, wa gabo ke kgosi.
- 338 Ba bangwe ba dumelana le taba e we, ba bangwe ba re le makwala. Balo thereso a e fenya ke maaka, le ge ba bolabola bokwala le bogwabo bo a ja. Aowa ditaba/a kwala a re di iseng mosate. Ba botsa Seleise gore a dise o tla ba botsa tsatsi la tseko.
- 339 A ya mosate kgorong ya ga Masumu ba amogela ditaba tsa gwe. Bjalo ba mmotsa letsatsi le we a swanetsego go tla ka lona. Ba roma pampanyane gore a yo tsibisa ba ga Lewele. Gore ka tsatsi la gore ba tle kgorong ka ditaba tsa mokgonyana wa bona. A ya a ba botsa.
- 119 340 Temana ya 4 ka tlholo ya lekgotla.
- Letsatsi le we ba ba beetsego lona la fitlha. Yo mongwe le yo mongwe a le ba mosata. Ba ji ba matlho ba dipudi le bona bare go tsoga ba tsama ba phumula malaka, ba libile kgorong. Ba ji ba matlho a dipudi ke lekgotla.

Bakgomana ba gotsitse mollo kgorong goer mang le mang a tle a omoge.

341 Ba fitlha ba ba telana kgorong, ba omoga phefo. Letsatsi ge le thoma go kwella mmele, ba ka tele kgotlana le mollo. Ba re letsatsi bjalo le tlhabile, banna dulang fa botse, ba melato kolobe tlase. Batlhuri ba dula ka kgakala bjalo batlholwa ba dula ka tlase.

342 Kgagara e hwa ka matlhong ba lebella ba athudi, le bona batlhuri ba bukumela. Mmudi wa lekgotla a ema are morena dikgosi a re faneng ditsebe le melomo ya go lomola batho ba. Lewele o bitsa ke Seleise, Seleise motho yola so.

343
120

343 Seleise a ema are morena lekgotla la ba bina tlou, ke nnete Lewele o bitsa ke nna. Ka baka la moredi wa gagwe, o ntlhadile o ile le dikompo. Bjalo ke ile ka monyakela, ka mohwetsana ~~ka~~ kompong a na le monna yo mongwe yo we ke sa mokgwe go se a se bolabolago. Ka bitsa mosadi a gana, ka motlogela. Ka tla ka botsa batswadi ka goma ka boela le dikgaitsemi, ra hwetsana ba tlogile ra goma. Bjalo ka ya go batswadi gore ba mphe dikgomo tsa ka ba gana. Ke yona phapano ya ka le bona. Thobela a dula fase.

344 Lewele thobela lekgotla. Nna ke file monna yo wa ga Seleise mosadi o bile on a le bana ba babedi a le nae. Bjalo ke kwa a e tla a mpotsa gore moredi waka o tshabile fela o mohwetsane mo we yena a setsego a bolabotse. A ya le barwa baka ba se mohwetse ba boya ba dula. Ka morago ke ge ke bona a fitlha are o nyaka mesebjana ya gwe, ka baka la gore mosadi o tlogile. Nna ka re a tloga matsogong a ka, o tlogile matsogong gago. Dikgomo nka se go fe. Kemoka.

121 345 Ditaba di a kwala bjalo ga gona kganetsano. Ditlhatse le tsona ditla no bolabola gana mo go bolabotsego ba fapani. Ditaba ke tse we lekgotla e ke le la molanye batho ba. Banna bare tuu lebaka. Mmudi wa lekgotla are le seke la bipelwa bolabolang. Tsa tswela pele le go ba bipela. Mo we motho a ba go a tlela ke borokonyana.

346 Patsi Masumu a e ma are morena lekgotla ga go makatse

ge le bona ditaba dibipela banna. Re nyaka taba e ka mo mohubeng a rena, a re hweteane ga botse. Bjalo ka ge letseba gore taba e a kanywa ka e ngwe taba. Banna sikinyang matswalo a lena le bolabole taba e.

347 Ntisi Masumu a re dikgosi re tlhwa re athola ditaba e taba ke e thata. Monna ke sekgate komeng wa tsena. Ditaba dibolabola ke masaedi bjalo dithakga tsa sala dithakgella lentsu la kgorong a le salwe morago.

122

348 A tswela pele le go bolabola are go mokgonyana monna yo we ke mohuta mang, a re/ke^a tsebe, a mothoka wa motseba, a dumela. Mohuta wa batswetla o wa o tseba, a dumelal bjalo mapulana ona, a re ke a tseba. Bjalo o bone e ka ke mohuta mang, a re mohuta o we a o tse mo lefaseng le. Ke o moso o mokopana wa dikana tse nkego ke tsa mukhute.

349 A tswela pele le go bolabola diputsiso are bjalo o bona gore ba ga makgolo wa gago dikgomo ba tla di bona kae. Are ba mphe tsa na tsela ke ba nyaletsego ka tsona. Aa o ba fisitse, aowa, dihwile balle, dingwe ba lifile melato ka tsona. Ga go kgathalege ba swanetse go dinyakela ke motlhadiwa.

350 A re mogolo golo yo mongwe o re mogwera wga go a ka seke a ntsha sa ka mpeng. Bjalo wena ore ba ga makgolo wa gago ba ntsho are ee. Monna mosadi o tlogile matsogong gago a tloga go a batewadi. Wena sepela o bitsa monna yo we le mosadi re tle re tleme monna a gofe dikgomo tsa go.

123

351 Mapowase Tselane yo we a ilego a bolabola kgorong ya Seleise, a re batho ba swanetswe go ntshiwa moreba ka mapara. Dingodilwe mo go ~~xx~~ 335 di polabolo tsa gwe. Bjalo are dikgosi ba ga Lewele ba swanetse go fa motlhadiwa tsa gae. Bona ba tla sala ba nyallana le mokgonyana yo we wa bona.

352 Ba re o wa kwala bjalo ka ge mosadi a tlogile matsogong gagwe, bjalo a monyakela a ba a mohwetsa, ana le motho yo a sa motsebego lehono wena wa motseba, aowa, bjalo a tlhoka karabo. Banna ba re aowa ditsebe di a kwa. M anumu a re butse ditsebe. Kennetha tona lenara o late motho yo we

SM

goba o bitša ba ga makgolo wa go o ba supa lenaba le we ba yo go thikisa go tseba wena.

353 Ditaba tša eita monna a e tla mo we. O molato o mmona kae, a napa a dula fase a khutsa. Nkabe re lwe nabo ka mapara motl omong nkabe di se gona tša tše. Ditaba difedile o lobile.

124.

354 Temana ya 6 Ba boela kgorong ya Selese ba bolabola.

Mo we sekgobokong sa bona bare monna a hwe, ka le ruma ka le thii. Taba ya bobedi sekgosi sa monna seile go koma mabu. Ka gorialo mo we boela ga Masumu a go fe tsela. Re tla ya re latlha ke banna ba bangwe pele. Monna a tloga a ya a kgopela tsela ya go feta ba molokolla a feta.

355 A ya a tsena kgorong ya ga Mohlabe. A bega ditaba tša gagwe ba diamogela. Ba mofa letsatsi la go boya ka lona. Ba botša Masumu gore a botše Lewele ka tsatsi le we a be gona.

Letsatsi le we la ka tlholo la fitlha. Yo mongwe le yo mongwe ge a tsoga a wela tsela ya go ya mosate. Ka gobane ke molao wa gore ge ditaba difeta kgorong e ngwe di ya kgorong e ngwe mong wa kgoro e we difetago go yona a e o thoma a tlhalosa ka mokgwa o a tlhotsego ka ona.

125 357

357 Mong Masumu a ya a seke a romela motho. Ka gobane ke taba e ntswa, banna ba lekgotla la ga Masumu la ya. Lo kwa molao wa taba ya mohuta o. Ka tsatsi le we kgoro ya dio tlala. Mmalo! Ke yo mongwe wa mokgomana taba e ke e kgolo nka kgoro e tletše. Ba bula lekgotla ditaba tša tsena

358 Mpoi Seleise, a bolabola bjalo ka pele mo we dipolabolo tša gagwe dingodilwego mo go 343. A fetsa dipolabolo a dula fase.

359 Lewele le yena a ema a bolabola bjalo ka kowa kgorong ya Masumu Mowe dipolabolo tša gwe dihwetswago mo go 344. A dula fase.

360 Ditaba re a dikwa bjalo Masumu o ka ema, wa tlhalosa ka mokgwa owe, owa tlhotsego ka ona. ~~Mam~~ Masumu a ema a tlhalosa diputsiso tša ge, a butšisa mokgonyana dihwetswa mo go 347, le mo go 348 le mo go 349. Mapowase a

126

rabja mo go 352. Mo go 350 sepela o bitse monna yo we le mosadi re tle re motleme a go fe dikgomo tsa gago. Ditaba tsa fela ka mokgwa o we.

~~360~~ 361 Ditaba le dikwile banna bjalo kitinang natsa. Le bona, ba ile ba thoma ba bipelwa empa a ba ka ba bipelwa goya kgole, ka gobane Mashumu o ba file motlhala wa taba.

362 Phasuku Mohlabe a ema, a re morena lekgotla ke bona gona gwa tla le banna ba we ba eatlhwego ke ba bona. Taba e boima dikgosi a se tabanyana ke taba. Fela tawala banneng a e farelwe. Nna ke bona gore Masumu o wa tlhotse ditaba ka mokgwa wa molao.

363 Mo ya komeng tsa bana ba gwe o ya a swere sa gwe se lepjana. Le nna ke latlha saka selepjana. Ke setse ke bolabotse gore Masumu o wa tlhotse se nna bjalo matlho a ka a tla leba ga mmelaedi. Bjalo pelaelo ya gago ga e kwale ka baka le monna yo we le mosadi ba kae, a ke tsebe. Bjalo re tla ~~xxx~~ tlema mang, yo we elego lehodu a se aarabe.

127

Wa bona monna go bjalo ka ge o ka reka kgomo go motho, bjalo kgomo ya gago ya tsee ke kwena ke moka o lobile.

364 Kwena ke nogo e phela metsing. E bjalo ka tau le nkwe, diphele sokeng diphoofolo. Ge diile tsa bolaya seruiwa sa go, ga gona molato ka baka la gore ke diphoofolo. Ge o kgona o ka diraela o disware o dibolae, ke moka molato wa tsona le wena o fedile.

365 Ge kgomo e ile ya bolaya ke motho yo we a bonwa o molato o swanetse go tsosa kgomo ka kgomo. Kgomo ya bobedi o lefa molato. Ge motho a sa bonwa molato o tla, o fa mang, Are ke moka ke lobile. Go bjalo ka gobane mosadi o tlogile matsogong a go, a tsee tau, goba kwena goba nkwe. Diphoofolo tse we/^adina kgosi le gona a dina gae.

366 Nna ka kgopolo ya ka kere e fela o lobile ka gobane motho yo we a tserego mosadi wa gago ke pholofolo ka ga/gobane a o motsebe le gona a na gae. Banna ba bangwe ba tla bolabola ge rialo a dula fase.

128

367 ~~Banna~~ Banna ba re ga gona mo we motho a katlhwago a sa bolabola. Gana mo we Masumu a bolabotsego go lukile

le mowe mmoledi yo monwe a bolabotsego ga nabjalo. Monna a late lehodu ge a sa le bonemmosadi wa gagwe o tsere ke kwena molato a fe bodiba.

368 Ditaba a die selepeng, ba dibega kgosi. Kgosi ya re monna yo we a tsame a nyaka lehodu ge a le hwetsane a bona gore a ka seke a le kgona boe ke mofe masogana ba tlaya ba motsea. Go seng bjalo molato wa gagwe o ka seke wa kgonega. Sepelang le motse.

369 Ba boya ba mmotsa mantso a we. Bjalo monna are ke a dikwa fela a ke kwisisi, go kaone gore le mphe tsela Ba boetsa mantso go kgosi bjalo kgosi yare o wa kwala. Motho a moise makhutswi. A mo isa ba fetlha ba bolabola ditaba tsewe. Aowa ba di amogela ba fiwa letsatsi.

129

370 Mo we kgwatla ya tsogo e gatilego le ya morago e tla gata. Ka letsatsi le we ba ya kgorong. Mohlabe le Masumu ba ya. Bjalo ba bula lekgotla lekgotla la dula la madulo a lona bathodiwa le bona.

371 Mpoi Seleise, a bolabola bjalo ka ge ditaba tsa dipolabolo tsa gwe dingodilwe mo go 343. Kgorong ya ga Mohlabe mo go 358. A dula fase.

373 Lewele le yena a no bolabola bjalo ka ge dingodilwe mo go 334. Kgorong ya ga Mohlabe mo go 359. Adula fase.

373 Masumu a ema a tlhalosa dihwetswana mogo 347. Mo go 360 ke ge a tlhalosa kgorong ya ga Mohlabe. Ad ula fase.

374 Mohlabe dipolabolo tsa gwe dingodilwe mo go 367 ge lehodu le mosadi ye ba sa boniwi molato o ka sekgonege mo go 368 mmotseng a late lehodu.

130

375 Ditaba ke tse we lekgotla. Makgopo Mahlo are ditaba di a kwala, bjalo mo we ba athotsego, ba athotse. Ke nnete monna mosadi o tlugile matsogong a go, a tloga matsogong a batswadi. Wena late mosadi wa gago ga mmogo le lehodu le we molato wa gago o kgone go taena.

376 Ditaba a die selepeng, aowa ba di isa bjalo kgosi ya re ke nnete monna o swanetse go lata mosadi le lehodu lewe. Ge la e ke mosadi o tlugile a le matsogong a batswadi

gona batswadi e be ba swanetse go gofa dikgomo tsa go. Ba ya ba mmotse a re ke a dikwa.

377 Monna le ba gabo ba tloga bjalo ba re go monna e fela magoai a ba tswane. Bjalo go no tlhwa re kitima ke go sinye lebaka la modiro. Sepela o e tulele, o lebelletse gore motlha a boyago o tla tsenela kae. Mathokong a boya le lehono a ba tsebe gore o go kae.

131

XXX Tema ya 8 Sephoko Temana ya I bophoko bo baka phapano le monna.

378 Bophoko ke mosadi wa go nyaka banna kudu. Basadi ba bangwe ge ba e nwa bjalwa, yena o nyaka banna. Bjalo mosadi yo barego ke sephoko kudu ke wa moopa. Ka gobane mosadi o leta ke ngwana gona o tla bona a kwana le monna.

379 Le ge a ena le ngwana monna ge a tla thaba a bone ngwana gagwe a thabile gona monna o tla bona ga botse gore a se sephoko. Wa hwetsana ngwana a no napega, mmagwe ke sephurupuru. Ngwana o tshaba ke madi a banna, ka gobane ngwana a ke a tshaba ke madi a papagwe.

380 Ngwana yo we bagwera ba gagwe ka moka ba tla ba sepela, yena a sa sepele. Ka baka la gore maduma a mofelle. Ka rialo mo we monna a ka seke a kwana le mosadi ka baka la taba e we.

132

381 Wa moopa yena le ge a sephoke, ba tla no tlhoya. Ka gobane ga gona selo se se tla moletago. Ba tlo no tlhwa ba fapana ka gobane felo/ga gona magano gano. Le ge motho a sa tswa ntshe o ka seke wa motseba. Ka gorialo mo we ga gona botlhatse botlhatse bja ntshe ke go swara.

Temana ya 2 Tsalatsala Tselane.

382 Monna yo o ile a tsee mosadi ga Sebase leina la mosadi ke Maite. Bjalo a seke a tawanya a phakisa, a ima. Aowa phapano ya seke ya ba gona ba kwana.

383 Monna a tloga a ya makgoweng bjalo pele ga gore a tloge a bolabola le mogwera wa gagwe Modipi Mongale a re o saale o ntebeletse tsa motseng waka. A dumela bjalo a tloge. Monna a sala a lebeletse motse a e nwa magata a motse owe. Le diphitlho die nwa ke yena, bjalwa motho a nwa o nyaka motlhakotso.

SM.

133

384 Monna motse ke wa gwe, a tshabe selo. Beng ba ga Tselane ba gona empa kantle le yena ba ka seke ba dira selo ka gobane yena o laetswe. Monna o na le malalamabe a bolabola le mosadi bakeng sa malao bjalo a dumela.

385 Ya ba mpjatlwa wa makolo. Makola a robala godimu ga mpete bjalo mpete o na le matlerase, bjalo ge motho a le godimu ga ona ke mafotlhofotlho. Mafotlho, fotlho ke mosadi bjalo matlerase ke ge a go kukela godimu lefase.

386 Ba dula ona mo dulo o we ga gona selo se we a se tshabago. Papadi ya ngwana e tla le go lla. Ka morago mosadi a mmege disele, bjalo monna a thoma go makala a retse re tla bona kgwedi e, e tlogo. Le yona a seke a e bona. Ga gona selo ke moka ke molato.

134

387 Monna a thoma go ya ka matsetsengwane ka motseng. Basadi ba tseba ditaba bona ba setse ba bone. Matswala wa gagwe a ka seke a mutsisa selo o tla tla a butsisa ke monna a gagwe. Fela ge ele ngwana wa motho o swanetse go botea matswale gagwe.

388 Bjalo basadi ba matsatsisa, a ba diri taba e we. Ba fo homola ge mpa e saka ya phumega monna o tla boya a tla a butsisana le yena. Ya ba gona a mmotsago motlhomong a gana, bjalo dio motia, a kgona a bolabola nnete.

135

390 Aa ka a botea matswale yaba yena ka nosi o wa di bona gore dikoma dia tlhaka. Monna ge a e tswa makgoweng, o tsena bosego gae, mosegare aowa molao a o dumele. Re e thuta seema se, mmamoja sa gwe o wa utama. Mapokisi a o tswago o rwele ba seke ba a bona ba fo tsoga ba makala ge ba bona.

391 A boya makgoweng a fitlha a tsena bjona bosego. O wa fitlha a bea lepokisi ka lapeng la mosadi, bjalo yena a tsoga a direla monna tsa go ja. Lebaka la mo monna a sa ja tsa go ja ge a na le phoso ke moka o wa tshaba.

392 Monna re go tsena a modirela dijo a re go mofa dijo a tshaba a tshab la ga mokgekolo wa ga Masumu. A re monna wa ka o tlile bjalo kere sepelang lo nthapella ke sinyane. Napa o bole gore o sintse ke mang are ke Modupi Mongaale. Bogwera bo sinyane ke ditlaela.

136

393 Mokgekolo a ya a hwetsana a sa dutsi lapeng la mmagwe. A fitlha a dumedisana nabo ka morago a re go bona le seke la mpona ga ke lebjalo bosego bjo. A ke tshose ke rumile ke Maite o re ke tle ke morapelle go monna o mosinyeditse. O sintseng o re o na le mpa, ke ya mang, o re ke ya Modupi Mongaale.

394 Tsa motlema mahubeng, a homola lebaka le le telele. ~~khxnxkx~~ Morago a re ke dikwile ke bosego le tla tla le mpotsa ka moswana. Sepelang le mmotse a tle a nkalle. A re o seke wa tla wa motia are aowa nka seke ka motia.

137

396 Ka moswana a tsogela a hwetsana a sa robetse. Ka morago a tsoga, ditaba tsa tsena. A bitsa papagwe Mapowase ke rangwane wa gagwe a re go mokgekolo yola bolabola mantsu ala a ka mabanyana. A thoma go anega bjalo ka mabanyana bjalo a re go mokgalabje ke go bitsetsa tsa tse we.

397 Mapowase are ditaba dia kwala bjalo rena ga gona se we motho a ka se bolabolago wena o swanetse go bona taba e. Ge ba sa dutsi gwa fitlha sebaka sa go tswa ga Mongaale fitlha a dula fase ba dumedisana. Aowa ba ga Tselane re rumile ke ba ga Mongaale bare phu le gofi ke lebile.

398 Ditaba ke tsewe mokgablabe bjalo are ditseba ke wena. A bega Mmagwe, bjalo mmagwe a re a go fetole wena ngwanaka. A re sepela o motse ke molato ke monyaka dikgomo tse pedi le pudi.

138

399 A boetsa mantsu ga Mongaale. Bjalo a motsa gore bare ke jolato a re ke dikwile. A bitsa gabo, a ba bega molato a we. Ke nnete ge bare bogwera bo sinye ke setlaela. Bjalo lehono e be e le wena yo we wa goba o motlhalosetsa tsa gae. Bjalo ka ge a ile a re sala o lebeletse motse.

400 Ga re sa bolabola selo e fela ke molato. Ya ba dikgomo tsa kgaitsemi di gona ba n eha ba ya ba lefa molato. Aowa molato wa fela ka tsena kgomo tse pedi le pudi.

401 Go tloga ka lona tsatsi le we kwano ya mosadi le monna ya fela. A etlha a tia mosadi a re madi a we a setlhotlolo a phumege, bjalo ka ge a tseba gore o dirile phoso a ro kgotlella. A tswela pele le go tia mosadi ka mokgwa o we a ka kgonago.

139

402 Ka letsatsi le lengwe a k'a. gore di tlo, a se tsona ditio tsa go phedisa motho. A tshabela ga Mapowase bjalo a tloga nae, a moisa. Ge a fitlha nae, a re napa o gome le mosadi yo we, a ke sa monyaka. A ka a theletsa dipolabolo tse we a no ya nae.

403 " fitlha a dula a bitsa mmago monna a re ke tlisitse mosadi yo o re monna wa gagwe o nyaka go mmolaya, bjalo e kaba molato keng. Mokgekolo a re nna a ke tsebe selo ke no bona ge ba setse ba e lwa. Ba ka no bolabola.

404 Mosadi a re monna o mpolaela phoso eha ke dirilego o re o nyaka gore madi a setlhotlolo sela a phumege. Ke ona molato o we ke hwelago ona. Ke likile ka maatla go kgotlella bjalo go kgotlella ga ka go wa ntshita. Ka baka la gore o nyaka go mpolaya. ke mokgwa o we ke ilego ka tshaba.

140

405 A re mosadi/^ake mo nyake, a ka mpolaya go kaone gore a e monneng wa gwe, a mphe tsaka dikgomo. Ba leka go moganetsa a seke a kwa. Ba mmotsa gore ga go bjalo nka be wa se lifise monna o motse gore a nyale, ka gobane ba ratane motlhomong e ba go tla kwala. Le ga golebjaalo a seke a kwa a goma le mosadi.

Temana ya 3 ba bitsana ka se gae.

406 Mapowase a re go mmago monna yo we leina la gagwe e lego Mamogasane. A re go yena o wa bona gore ngwana o tla lobisa dikgomo ka gobane lehono go tihala yena mosadi. Bjalo o be a swanetse gore go bitsiwe kgaitseedi ya gagwe le sebara sa gwe ba tle ba re kwise taba e.

407 Ba kwana mo we tabeng e we. Ba ya ba bitsa Sana le monna le wa go tsiwa ga Mathaba le monna. Aowa ba tla ka lona letsatsi le we ba ba botsitsego.

141

408 Bjalo ge ba fitlhile bona beng ba ga Tselane, ba botsana. Ba ga Tselane ke Mapowase le moratho wa gagwe Mokokotlo ga mmogo le mmago monna. Ba no ba bitsa yena a sa tsebe selo a makala ge a ba bona. Sana ke mogolo wa gagwe o mo tshaban kudu.

SM.

409 Ka morago a bona beng ba ga Tselane ba e tla le mosadi wa gagwe. Bjalo ba fitlha ba dula ka lapeng la gage. Ge ba kgobakane ka mo we bjalo Mapowase are le bitsa ke nna bana baka. Ke fapana le ngwana mo o raka mosadi o re a sa monyaka bjalo kere kere tlang le nkwise taba e.

410 Re a dikwa fela a re dikwi ga botse. Nka be le tlhalose molato gore keng. Bare go wa kwala, taba a ba bolabolele yena o tla tlalosa, gore o moraka molato ele eng.

142 411 Bona ba lwi ba ka bolabola, ra kwa gore nwa ya bona e ba kwa keng mo we motho a tlabogo a ra kiwa. Re botse gore molato wa gagwe keng, ge o re wa moraka. Are a go bolabolele yena.

412 Maite nna ke sinyetsitse monna waka. O tlugile a ya makgoweng bjalo a ra Modupi Mongaale gore a sale a lebelele tsa gae. Aowa a dira bjalo bjalo ka morago monna a re gonna e ba mosadi ka gana. Ka tsatsi le lengwe re nwa bjalwa bosego o tla bjalo ka fo kwa a ntsosa a le ka dikobong tsaka. Kwano ya tswa mo we. Bjalo lehono o re o mpolaela yona taba ewe.

413 Tsalatsala, go bjalo ke ile ka ra monna yo we gore a sale a mponela tsa gae. Bjalo ke ge a sala a kwana le mosadi a mo alla legogo laka. Bjalo ka lifisa monna ka kgomo tse pedi dinago le pudi. Lehono kere mosadi ke sephoko a nape a e monnang wa gagwe.

414 Ke tsona ditaba tse we re le bitsetsago tsona. Sana a re a se botlholo ka ngwana wa motho yo ke modiro wa ba gologolo. Bjalo monna a lifisa mosinyi ke moka molato o fedile. Le mosadi le yena o moswaretse. Nkabe wa se amogele dikgomo tsa ditefa lehono e be re bolabola taba ya gore a napa a nyale.

415 Le a nkwa nna motho yo ke mamuwi wa kgomo tsaka, lehono yena a rego ke a raka nna ke tla motsea, o tla ya a ba a nkgela metsi. A ka seke a tsea legotlo (peba) a le bantsha le dithothse, la di lesa. Ba ga Tselane ga bona ba we ba go ba ba swanetse go sala ba bona tsa gae.

- 416 Bare mo go bolabotsego kgadi go wa kwala. O tla ya a bereka tsa gwe dikgomo a tsea mosadi. Bjalo o reng a re aowa go kwa gago tlale, ke kwile nka ee sa moraka. Ba dula ga botse kwano ya ba gona, go tloga lona tsatsi le we.
- 144 417 O be a ka seke a bona dikgomo ka gobane mosadi o tlhadile ka nosi. Ga Mongaale o be a yo kuba sesele, ka gobane bone molato ba lifile. Le gona o be a sa kwana nae, gore a motsee aowa e be e le goutswa.
- 418 Ke moka re a palakana a ke sa nyaka go tsoga ke kwile taba ya mohuta o we letsatsi ka le thii. Nka se sa dira, monna le mosadi a ba ile go kgarametsana fela e tlabane le tabane ngwe e seng e ya lehono.
- 419 La mokhulela a ja dijo di dula ka teng. Ba swarana ka atla tse pedi. A belega ngwana wa motlhankana a se wa se sethotlolo ke wa gagwe. Wa pele ke motlhakana, bjalo a se bjona bothakga motse o tiile.
- 145 Temana ya 4 bophoko bja motlanalo.
- 420 Motlanalo ke mosadi yo a goba a tsere ke Ramaja Moeng. Bjalo mosadi yo i le a imisa ke monna la mathomo. A belega ngwana wa motlhankana monna a tloga a ya makgoweng
- 421 A sala a kwana le monna wa ga Rakgwale bjalo monna yo e be e le lejakane le yena mosadi gammogo le monna wa gage. A sala a imisa mosadi ele gore ngwana yola wa pele o sa mana, bjalo a seke a botsa mmatswala wa gagwe. A tswela pele le go mamisa ngwana.
- 422 Ngwana a thoma go tllhabega, papago Ramaja e be le ngaka. Bjalo ge a laola bolwetsi bja ngwana a hwetsana gore ngwana o tllhabile ke letswela la mmagwe. Bjalo ge ba butsisisa mmagwe o wa seka. Monna a mokometsitsee, o ile wa seke wa mpola, ba kankgaola kerakeng, nna ke tlaya ke lefela monna wa gago makgoweng ka sephiri.
- 146, 423 Mokgalabje a re go mmago ngwana, ntsha ngwana letsweleng., Montsha, bjalo a nyakela putsanyana e e tswago go phusa. A e bolaya a hwetsana maswana a yona a tsea a thogolla ngwana ka ona, a fola. Yena a napa a gana go
- SM.

bolabola nnete, ba molesetse a le bjalo.

424 Taba ke mosi, monna o setse a dikgile gore mosadi wa gagwe o imile, bjalo ngwana o bile o wa babja, bjalo o gana go ba botsa nnete. Morwa rragwe Patlana a namela a ya makgoweng a gopolela gore ke yena a imisitsego mosadi a molebella ka matlho a mahubedu.

425 Ka morago monna yola wa ga Rakgwale a fitlha makgoweng. A ngwalla mong wa mosadi borifi a re ke gosinyetsits keimisitse mosadi wago bjalo ke kgopela gore ke bolabole le wena ka sephiri ditaba difele ka sona.

147 Tema ya 4 a fa Patlana a bala borifi monna a theoga a boya gae.

426 Ka morago ga mo monna a ba ba dile lengolo a napa a theoga a boya gae. Ge a fitlhile gae, a butseisa mosadi gore molato keng, a re molato ga o gona. Le go tsha a a ka a tshaba ka gobane mosadi yo we ke moloi.

427 A bitsa baatswadi ba gwe, ke ba bo monna are ke fapana le mosadi ka dipolabolo. Ke re mosadi a mpotse gore mpa o file ke mang bjalo a nyake go mpotsa. A retse, ge a gana wena bjalo rena ra kareng.

428 Are go yena mpotse nnete, go seng bjalo ke tla go tia. Are ko go botsa nnete yang, are o na le mpa are na ga ke na mpa. Monna a thoma go mo tia ba fo homola ba seke ba lamola a kwa gore di a baba, a r e ema ke go bot e ke imisitse ke Rkgwale.

148 429 Ke be ke nyake ge o bolabola bjalo bjalo o bolabotse nnete. A ntsha lengolo a le bala pele ga mosadi gamogo le batswadi. Bjalo o dikwile mola o gana, petolo ya sebe gona.

430 A re go batswadi mosadi yo ke moloi, ka gobane mola ke fo tla ke sa tsebe selo o be a tlilo mpolaya. Bare o wa ~~kw~~ kwala, mosadi ge a dirile phoso o swanetse go batsa matswala wa gagwe. Ba hwetsana e ka ba laya mosadi ka gorialo mo we:

431 Monna a tawela pele le polabolo are lekile la mmona kae, mosadi wa go kgolwa motho yo mongwe. A seke a re le ge a mpona a seke a tshaba, bjalo ba se sa fetola ba okwa

dipolelo tsa morwa bona e ka di ya theko bare di a kwala
bjalo ka baka la ore o boletse a difele.

149

432 Le a nkwa nna le papa, mosadi a ka seke a phidisana
le nna, bo kaone a boele ga gabo ba gabo ba mphe dikgomo
tseka. Bjalo bare o arugile molaong, ditaba ga di bjalo.
Wena o swanetse go lifisa monna yo we olato o fela. Ke
a lekwa a ke le nyatse, nkabe kere go fitlha mo le ge le
na a sa le botsa nna a mpotse.

433 Mo we re a go bona gore o dirile phoso bjalo
o wa dikwa a ka se tsoge a boletsa. Bjalo mola monna a
seke a tla a mpotsa o be a tliilo mpha malao a re ke hwe,
ba sale ba tseana. Go bjalo le lehono a ba tseane goba a
yo dula ga gabo.

434 Batho a ba ke ba bolabola ditaba ba e nosi. Re
swanetse go bitsa ba ga Moeng, ba tle ba re kwise taba e.
Moeng ba tle. Bjalo are go lukile ga gobe bjalo ba ba
bitsa ba tla.

150

435 Ba bitsana ka moka gammogo le dikgadi. Ba
fitlha ba dula mo we lapeng le we. Bjalo mokgalabje Moeng
a re le bitsa ke nna banna kome, ka baka la ngwana yo.
Bjalo o tla bolabola le tla kwa taba e re fapanago nae ka
yona. Ba re monna o ka bolabola ra kwa gore molato keng.

436 Ke nnete bjalo a ke kwane le batswadi baka, mo we
nna ke bolabolago ba nkganetsa. Dipolabolo tsa ka di
mo go 427 mosadi a gana go mpotsa mpa. Mogo 428 ka motia,
a kgona a bolela nnete. Mogo 429 ka bala lengolo la mosinyi.
Mogo 430 tlhaloso ya gore mosadi ke moloi. Mogo 431 ka baka
la gore o kgolwa polelo ya motlabo e seng yaka. Bjalo
mogo 432 a e gagabo le 433 mola ka se tsewe ke tseba o be
a tliilo mpha malao ke moka a dula fase.

437 Ditaba re a dikwa bjalo re ka kwa mosadi gore yena
oreng ka taba ya mohuta o.

151

438 Motlanalo a thoma go bolabola moya wa muisa mohu.
Ke gore polabolo ya go se kwale. A re nne ke na le phoso e
kgolo ka baka la go furiva ke monna yo we. A re gonna

SM.

K34/82

tsatsi le ke motsago gore ke fitile ke kgwedi a mpotsa

gore o seke wa ba botsa ba ka kgaola ker-keng. Bjalo ditaba o tla ya a bolabola le monna wa ka makgoweng. Bjalo phoso yaka e kgolo ke gore ke ge a tlile a mputsisa ka seke ka mmotsa. Ke di yo dira phoso fela monna yo ke waka.

439 Ditaba ke tse we ba ga Moeng, ke re tlang le mphule seso se, nna ka nosi ke sita go phula^{ka}/ba ka e kgomola. Taba e ke seema ka botlalo bja sona sere mona ntso ga e kgamole.

440 440 Ditaba re dikwile, bjalo ba bangwe re lle. bokoma, bjalo ba dikelello, ba ka thusa go lamola ntwana e. Mollo o tima ke batho bjalo thusang go tima mollo o.

152 441 Go tima mollo ke gore mollo wa go tuka kudu ke wa monna bjalo mmoledi wa pele o re tamang mollo tlhaga e a ila. O bolabotse thogo ya ditaba ba gesu. Phoso re a e bona go mosadi bjalo mosadi ke mpja, bjalo mpja e na le mong wa yona. Ya dira molato e direla mong wa yona, fela ge motho a ka e tlhaba ka lerumu o na le molato. Mong wa mpja o swanetse go molifisa.

442 Matsikinyane Moeng, bakgabje, ba gesu le a kwala le a bolabola bjalo rena bangwe re bana, ga re kwe le gore le bolabolang. Bolabolang taba le pholetse le seke la no bolabola ka diema la e lesetsa ka diema.

443 Madome Moeng, ke morwa wa mong Moeng bjalo ka moka ke ba banyana. Dipolabolo tse dingodilego mo go 441 dibolabotse ke yena, a re o be a ba bula ditsebe gore ba botse Ramaja.

153 444 Le theletseng bana empa a e sale lena bana le banna le na le ~~mengwako~~ mengwako ya lena. Polokong ya mohu le a ya. Bjalo mosadi pelo ya gwe e tlhakoreng bjalo ka gorialo mo we ke ngwana. Ngwana wa fora fora ntshetswa, wa fa kela monwana ka ganong a gopola gore ke letswele la mmagwe.

445 Bjalo a re tlogeleng ngwana diphoso tsa gagwe, re beleng fela lerumu la go tlhaba mosadi. Bjalo ka ge mosadi a bola ola gore lerumu ke la monna wa ga Rakgwale, re swanetse go lwa le monna yo we yena a rego go kgetha mogatsa monna

SM.

yo mongwe a molaela go seke.

446 Lehono monna o fapana le mosadi yo, ka baka la dipolabolo tsa monna yo we. Ka goralalo mo we bolo re bo bea godimu ga mosadi kganthe a se moloi, moloi ke monna yo we. Le fele le gopola gore mofuriwa a na maano, maano a na le mofuri.

154 447 Bjalo ditaba di a kwala fela mosadi o na le phoso ke gore a nyake ga yo morwa rre. Le ge monna a mofurile bjalo monna wa gagwe nkabe a re go tla mo gae a mmotse nnete. Ke nnete taba e a e wisi pelo ke lerumu la thekeng. Go fialo ke Lekalakala Moeng. Go kaone gore monna a nape a motsea ka baka la gore o kgolwa dipolabolo tsa gagwe.

448 Khasane Moeng, e bolotse pele ga Lekalakala yena are mo we go bolabotsego mmoledi yo wa ga na bjalo go wa kwala. Ge mosadi le sa kwane ka morago yo mongwe o tla hwa taba e botse ke gore le mpe le fapane. Ka moka ba bolabola ka mokgwa o we. Dikgadi di filo homo ga ba nyake go tsena mantsung a banna.

~~155~~ 449 Mong papago bona are bana baka a le tsebe ditaba le tla segiwa ke batho. A le kwe mantsu ge a bolwabolwa le dira keng. Gopolang mantsu a Madome mo go 443 ge a le bula ditsebe die tswa mo go 441. Bjalo mogo 444 are le banna
155, mogo 445 re nyake lerumu. Bjalo lehono le swere tsa lena disele, a le timi tlhaga le a butseletsa.

156 450 Lehono ge lere monna a nape a motsea a ya a gana, a re nna ke lehodu fela. Le tla dira bjang, o swanetse go boela ga gabo bjalo lehodu le tla le fela mang molato. O swanetse go lefela rena, bjang ka gobane mosadi a e sele wa lena, gwa tlhoka karabo.

451 Ke tla tlogela ditaba tse tsa ka godimu bjalo ke tla le butsisa e ngwe. Lere mosadi a boele go batswadi ba dumela, ka baka lang, ka baka la bophoko bja go sekwane le monna. Aake botlhola ge a phukile, aowa, bjalo molato ke go se botse monna thereso.

452 Letswele pele le go araba bana baka. Le tla moisa bjang gagabo, trela o wa e tseba. Ba tla ya ba mmuisa le

tlatla le reng. Ra tla ba botse gore mosadi a re sa monyaka re nyake dikgomo, ga mang, go batewadi.

156

453 Le ntheletseng bana yo monyana a bolae twaebela, ba bagolo ba le gona. Le ge a ile a go kgopisa, bjalo wa nyaka gore batswadi ba yo molaya o moroma ka sebaka ka kgomo go ba pudi, bjalo motho yo we a moisago o wa fitlha a bolabola mantsu a gago ka yona. Ba ~~xxxx~~ amogela ngwana wa bona bjalo ba molaya.

454 Bakeng sa gore monna a tlhale mosadi taba e we ga e direge. Ka gobane dikgomo o ka seke wa dibona. Ka gobane ba tla go botsa gore mosadi o tlhadile ka nosi. Le ge o ka bona a dutsi le monna yo mongwe a ona polabolo motlhaleng, ke tla bona ge nke dikgomo le tla dibona la ya la gapa ke tla rola tlhogo e n yaka ka lefa.

157

455 Bana ba fela maatla, ba re dikwile. Matlongwane wa tumuga o hwa ge letsatsi le ya madikelo. Le wena Ramaja o wa dikwa gore bakgalabje ba kwala. A re ke a di kwa fela ke tla kgotlella go dula nae.

157

456 Bjalo ba lifisa monna yo we wa ga ~~Ramaja~~xxxxxx Rakgwele dikgomo tse tlhano. O lifisitse kgomo tse ka baka la leleme la gagwe. Molato wa fela monna a dula le mosadi wa gagwe. Dikgomo di nyakilo loba. Molaudisi wa ditaba tse ke Khasane Moeng, papagwe ke Madome. O tswaletswe mo nageng e, mphatho wa gagwe ke makgau

457 Ramaja o katile ke dipolabolo tsa batswadi fela pelo ya gagwe, e sa ya lokologa moeng. Monna a kgeloga bojakaneng, a tsea mosadi wa bobedi. Yola mosadi ya ba se kgopa melora, empa ngwako ona a mobela, le dikobo a mo apesa fela a sa rate go robala ka n wakong wa gagwe.

458 Mosadi a seke a tloga a laya pelo ya gagwe, a re mosadi ke ngwako E be nka tloga mola a be a sa nkagela ngwako. Tshemo a molemela monna a ba a hwa, mosadi a dutsi motseng wa ga Moeng.

158

Tema ya 9. Go nyala go senela letlhalano.

Temana ya I temogo bakeng sa go nyala.

459 Ba tsealané ke baratane, monyala ka ethi o nyala

wa gawe. Go ba monyala ka pedi o nyala wa gagwe. Motho a ka ba le masome some a dikgomo empa ge ba sa ratane a ka seke a dira selo. Tlhalo e baka ke go sekwane, ka go sekwane mo we batswadi ba mothepa ba ltlhadisa ngwana wa bona.

460 Taba kgolo ke mmago mosetsana yo we a dirago gore mosetsana a tlhale. Papago ngwana ga ngata, a tsebe. Ngwana wa mosetsana o sepela le mmagwe, bjalo o wa molaya gore le ge o ka no bona papago a go kwatetse bjang le bjang o seke wa tshoga.

461 Ke moka o kwile mmagwe, se we a mmuteitsego. Papagwe a ka motla bjang le bjang a ka seke a kwa. Ka gobane mosegare o motsa gore wena o seke wa dumela o fagana. Ba ka seke ba go bolaya o kwe ga no mo we ke go buteitsego.

159

462 Gore ditaba di dira ke mmagwe o tla mmona motlhang ola papago ngwana a bitaitsego ba gabo gore ba tle ba molaise ngwana. O tla bona a sa rate le go dula fase go dula gagwe, ba tla ba ba mmotsa wena o dira bjang o sa rate le go dula fase, go dula gagwe ba tla mmotsa gore wena o dira bjang o sa dule. Le ge a ile a dula dipolabolo tsa gagwe o tla kwa are nna nka seke ka ditseba ba ratane nna nka dirang ge batho ba ratane.

Temana ya 2 Khasa Mohlabe.

463 Mothepa yo mmagwe ke Mapule ngwana Raganya. A tseea ke Maboi Mohlabe, Mosadi a belega ngwana ka o thii wa mosetsana yo we leina la gagwe elego Khasa. Bontsi ya ba bana ba batlhankana.

464 Papago mosetsana a hwa e sale yo monyana. Gwa ba le tlala bjalo mmago ngwana a ya ga "asete go kwatamisa letolo, ba amogela letolo ka kgomo a re kisa kgomo a sella banna ba gagwe tlala.

160

465 Ke moka ke mosadi wa ga Masete, Masete yo we a bolabolwago ke Madipadi o be a na le mosadi bare ke Marulela bjalo a na le bana ba ~~batlhankana~~ batlhankana ba baedi, le dikgaitse di tsa bona. Ngwana wa pele wa Motlhankana ke Matshurutlela. Mosadi yo o ne le bana yena.

SM.

466 " gola ele mosadi wa gagwe ba molotša. Mosogana le yena a ba a ya makgoweng a borwa. Mosetsana o godile bjalo ba bitsa monna gore a tle a beke. A boya makgoweng ke sekgowa bjalo ge motho a boya o wa ba ba tsibisa gore ka tsatsi la gore ke nna yo wa. Bjalo ba yo motlhakanetsa mo we a yago go fologa gona.

467 Mothepa a bitsa bo makgatle gore ba yo motlhakanetsa ba ya ba motlhakanetsa ba boya ba rwele mapokisi. Ke sekgowa batho wa teena magae mosegare ba rwele mapokisi.

161 468 Kganthe lepokisi a lena selo ka gare. Molao methepa e swanetse go boela gae ba yo dira bjälwa. Bjälwa bjo we ke bja go bula lepokisi. Ba ya ba dira bjälwa bjo we ba rwala ba isa. Ge a bula lepokisi ba hwetsana go sena selo.

469 Ge a boetse gae, a thoma go ba le mokgwa. Monna o swanetse go ya bogweng ka morago ga mo ba tso bula lepokisi a dira bjalo a ya bogweng. Ge a ba aletse magogo a tewa a tloga ba sala ba robetse le bo makgatle.

470 Ka moswana ge boesa dikgarebe di a gakanega ka gobane dithoro t ba swanetse go fa ke yena. Letsatsi la tlhaba mmago mothepa a makela a makale, ge a o kwa ba sa sili a fo robala. Ka morago ga mo a tsogile a seke a ba fa dithoro bjalo mong monna ga bonale, le bona ba tloga ba ya magae a bona.

162 471 Topana ntswikitswiki ya tia mme wa menama. Ba kwa tlala le bona ba tloga. Bjalo monna a bona gore ditaba ga di sepele ga botse empa a seke a fela pelo ka ~~masak~~ moswana ba bona a etla le monna wa ga Mailula. A re o mogomtsitse a be a e ya molopeng, a re o nyaka go ya le dikompo.

472 O motlisitse bo sego, bjalo ba mosutella malažo a robala. Ka moswana a tsoga a tloga. Bjalo monna a kwa gore mosadi o buile a nyakela makgatle wa gagwe. A ya go bogweng a goma a mo tshaba gape.

473 Mmago ngwana a ribitsa, ra ya ra kgobakana lapang bjalo ge go butsiswa mosetsana gore molato keng a bolabola gore a ke monyake o nyaka mang, a re ke kwane le Mailula.

Dia kwala ba ba roma sebaka sa ya ga Mailula.

163

474 Sa ya sa fitlha ga Mailula bjalo ditaba tsa motsena a re ga ke makatse ge le mpona mo, ke rumile ke ba ga Mohlabe bare ba fapana le ngwana wa bona bjalo ge ba mmutsisa, o re o forane le Mailula. Bjalo ba itse ke tle ke kwe gore ke nnete naa. A re aowa ngwana yo we o bolabola maaka.

475 Ra goma ra boela bjalo sebaka sa tlhalosa mantso a o re nna a ke tsebe taba e we. O wa dikwa mothepa a fo homola bjalo o swanetse go boela monneng wa gago ka gobane o go furile a seke a fetola.

476 Mmago ngwana ga nyake go bolabola ditaba tse ge ba mmutsisa o bolabola o ke o bolabola nete. Gore ngwana yo ke phikila. Nna ke lle dikgomo tea ga Masete bjalo ka go rialo mo we o swanetse go apea ga Masete. A re ke dikwile ke tlaya.

164

477 A ka be mokgonyana a be a le gona ka sona sebaka se we a nape a beke. Mosegare a ya a bolabola le Nkhwidi Morei a re o nyaka go motseela moratho wa gagwe, ba kwana. A ya a ngwalla moratho wa gagwe borifi ka gobane o be a se mo gae. A seke a phakisa a fetola.

478 Ka morago ga lebaka le le telele mokgonyana a ya bog weng o be a theletsitse ge bare e kgopoleleng, bjalo lentsu le we la seke la ba gona. Ge a tsena ka makgolo wa gagwe mothepa a tawa ka sa mafuri a fapana nae.

479 Le bo makgatle a seke a ba bitsa. Bjalo makgolo wa bona a ba lla le gogo ka ngwakong. Ba bona ngwako o ba imela, taba re bolabola kgoromela, khuta marama re hwa nayo. Bjalo ka gobane ke kgoromela, a butsisisa makgolo wa gagwe ka nosi mosadi a ka o kw kae, are ga ke tsebe, go lukile salang, robalang ba gona gona tloga.

165

480 Mothepa o tshabetse ga malome wa gagwe ka moswana ba bona a e tla le malome wa gagwe. A fitlha a bolabola le kgaitsemi ya gagwe. A re go yena o swanetse go bitsa ba geno le nna ke tla g ba gona. Ke tle re kwe gore molato wa ngwana keng ge a tshabana le monna.

SM.

481 Gwa ba bjalo ra goma ra bitsiwa ra ya. Ditaba tsa Mapule le moredie di re tenne. Malome wa ngwana o mmutaisa g bjalo are ke kwane le Nkhwidi Morei, o re o nyakela ngwanabo bjalo o sa ngwaletse borifi o re e su a mofetole.

482 Mma le kgaitseedi ya ka Mafora ba ditseba. Ditaba se diwe mmagwe a ganetsa gammogo le kgaitseedi. A re le fogana fela ka tsatsi la gore o ile a le rekela bjalwa a ba a le botea gore o kwane le nna la dumela. Aowa ge motho a gorekela bjalwa o ka seke wa ditseba gore o tsee moredi wa gago.

166 483 Go tihwa batho ba bolabola dia ~~ditseba~~ tswenya, nnete yona ke nnete ba ditseba le ge ba ganetsa. Bjalo di baka di a tswenya, bo kaone ke go romela motho gore a yo d bitsa monna yo we a tle mo. Mediro ka moka re tlhobogile, re tla tlhwela taba e. Ba roma Makhukhu gore a yo mmitsa, a ya a mmitsa a boya nae.

484 Bjalo Sepalo Mohlabe a re o bitsa ke rena, ka baka la go fapana le ngwana mo. O tshabana le monna, bjalo o re o kwane nago, ke nnete naa. A re ke nnete, ke bolabotse nae, bjalo ra kwana. Ka motsa gore ke sa ngwalla mosogana. Bjalo a su a nkarabe.

485 Bjalo ge a se su a go a raba o tla dira bjaag, are aowa ditaba di sitile a boele monneng wa gagwe. Ditaba ke tse we mothepa, a re go lukile ke tla boela monneng wa ka. Morei o na le molato fela lehono re ka se tsee selo sago re tla bona ge a ka ya a pea.

167 486 Monna a tla a beka mosadi wa gagwe aowa a ya apea, a ba le ngwana le monna wa gagwe. Ka morago ga ngwana a thoma go babja kudu, mo we a gonyaka go feta. Monna a kitima le dingaka ka moka, a ba a nyama pelong.

487 A ya ga ngaka e Motswaki yo we ditaba tsa gagwe tsa bo ngaka di ngodilweng mapepeng a bongaka. Go lepepha la 159 temana ya 2. Bjalo mosadi a moalafa, a fola. Kganthe le yena bolwetsi bjo we ke bja bongaka, le yena a ba ngaka.

488 Monna yola wa ga Morei ke moka a phona molato ka gobane e wa paea. A be a tla ba le molato mola a seke a pea lapeng la

Masete. Ditefo tea ngaka o be a sena selo, ka bala le we a fiwa modiro. A aga ngwako a ba a thetha le masemo le go a lema. Legogo le bjalo molato wa gagwe ke kgomo.

168

Temana ya 3 a tlhala.

489 A ba le mpa ya bobedi a sale mo we ga monna wa gagwe. A re a seesu a belege a motlhala. A motlhala ka mokgwa o, a kgethana le Makaepa Masete, ke morwa rragwe. A thoma go se kwane le monna wa gagwe bjalo a nyaka go bona gore se we se mphapantshago le mosadi keng.

490 Mosadi ga nwe, bjalo bjalo monna o nwa bjalo. Monna yo we a mokgethilego o nwa bjalwa. A leka kudu go mokata le fokeng a seke a mmona. Motho o seba ke kgaitseedi ya gagwe. Mamokwale a moseba gore o robala le Makaepa ka ngwako wa mmagwe mosadi.

491 Ka tsatei le lengwe la mabjalwa a leka kudu go lebella monna yo we. Ka morago a mobjela bjela, le yena a tloga a ya a dula sekakeng, maleba le motse wa makgolo wagwe. A ba bona ba e ya mowe.

169

492 Ke ge letsatei le diketse ba tseba ga botse gore ge a ile bjalweng a boe ka pela, le gona ga boya gae, a tsama a e pella dikosa. Bjalo ba mokwe, mosadi a gome a boele ka gae. A seke a ya a fo dula bjalweng, o litile gore makgolo wa gagwe a boele ka gae a kgone a e ya.

493 Makgolo wa gagwe a ya ka gae, bjalo mokgonyana le yena a ba sala nthago. O saletse nthago kudu. Ge a fitlha a tsena ka lapeng yana a manalla ka d tuding ga ngwako o la balego ka ntshhe. O kwa ba bolabola mmago mosadi a bula ngwako bjalo moredie a re o kae, a re setlaetse gana kowa.

494 Makaepa o kile a tia Matshurutlela. A mo tia ka mokgwa o are go yena nna ke nna monna ke sepetse le dingaka tse dikgolo le ka se dire selo. A re o wa kwala. Thotshhe ya ka e sitile batho a ba e pjatle. A re nna nka pjatla a mofa a e pjatla.

170

Bjalo a motia ka tlhogo a wela fase. A motlogela a lebjalo. Bjalo a gopola gore ge a kaya a ka mmolaya.

495 A tloga a ya motseng wa ga Mathake, a bitse Moketselo a

SM.

ya nae. A fitlha a kokota, ba homola bjalo a bula lehati,
kganthe o setse a tsugile a motia ka tlhogo a wa fase, a tswa
a tshaba. Mosadi le yena a tswa ka kobo ya bosego a tshaba.
Mathake a folebella mosadi ga ba gobanele a ka seke a mothusa.
O filoya fela go bona ge ba ka mmolaya.

496 Ba tshabile ba le bjalo monna o sile kefa
(mongatse) le seonoro patse. Mosadi o tlogetse tuku. A di
tsea a tloga ka tsona. Mosadi a seke a boela gae, bjalo a
fapana le Mathake a ya gae, a re ka matlho o na ke bone. A ya
a robala a le nosi mosadi o sa tshabile. Ka moswana a tsoga
a botsa mmagwe taba e. Yena are ke kgale re di bona, ra nore
o tla di bona ka nosi.

171 497 A romela sebaka sebaka ga se fitlhale, se ba
botsa mantsu a we bjalo ba motsa ditaba a re ke nnete. Fela
mosadi yo we ke nyaka go napa ke motsea. A boetsa mantsu a
we. Bjalo mong mosadi a bitsa ba bangwe ba gabo ba ga Masete.

498 Ba ya bakgobakana mo we a ba botsa taba e.
Bare tuu, lebaka bjalo yo mongwe wa bona, a re e fela ke marumu
taba e. Re tla botsana bang ditaba le ge bare go lwa tsa
saka ka lethi a ba re tse. Bjalo wena monna oreng ka taba e
are e fela mosadi ga nthate, yena a mphe dikgomo tsaka a fete
le mosadi wa gagwe.

499 A ka seke a kgona go mofa dikgomo o swanetse go
dihwetsana ka tsela e la tsa go sepela ka yona. A roma
sebaka ga makgolo wa gagwe, gore ngwana wa lena o tlogile
bjalo re nyaka dikgomo tsa rena.

172 500 Mapule a re bitsa ra ya bjalo a bolabola
taba ya mohuta we. T ba re tlema ra gakanega. Ka baka la
gore Makaepa ge a lebeletse mosadi yo we ke mmagwe. Bjalo
taba ya mohuta o ke botlhola go dirile Lee Mohlabe, a ya a
hwetsana moredie a tagilwe a robala nae. Bjalo tlogelang
botlhala, le bolabole taba.

501 Botlhola bjowe ba bolwabolwago ke bjo. Mmolawa
ke nwana wa Sekwi Mohlabe, bjalo Khasa ke ngwana wa Maboi
moratho wa Sekwai. Makaepa ke ngwana Mmolawa ge a lebeletse

Khasa, o re mma. Ke bjona botlhola bjowe ba bolwabolwago.
Lee le Sekwi ke bana ba poo, Mmolawa ge a era Lee ore papa.

502 Ge mediro e we ka moka e direga Nafora kgaitsemi
ya Khasa o be a se gona mo gae. O be a dutsi ga makgolo wa
gagwe a lata mosadi ka baka la go tlhoka dikgomo tsa go
monyala.

173 503 Dikgomo e be di le gona bjalo a ya a tshabisa
kgaitsemi ya Makaepa ka malapa. O be a tsea ke yo mongwe a
tlhadisa. Ba modumella gore a nyale a nyala. Ka morago
mosogana yo we a goba a motsea a boya makgoweng a ya bogweng
bjalo ba roma ngwana a tla a bita Mothoka a ya a hwetsana
monna yo we. Ba napa ba mmotsa gore monna wa go ke yo.

504 A ka se we ba mmotsa go a gona a boela nthago. A faga
mauswa a gagwe, ba ja monna a tloga gamogo le matswala wa
gagwe. Ke lebaka la mo balema. Yena a seke a ya masemong
a tlhwa gae. A tsea dilo tsa gagwe ka moka a ba a epolla le
disala nthago a tloga. Ge ba goroga ba hwetsana a tlogile
ba lebella ba seke ba mmona go fitlhela ba e ya malaong.

505 O be a nyetse mosadi ka dikgomo tse diphethago menwana
mmedi. Bjalo a re o nyaka dikgomo ba gana natsa. A isa
ditaba gkgorong bjalo kgoro ya ya ya ema le baga Masete, ra
loba dikgomo le ngwana.

174 506 Bjalo lehono ba ga Masete ke bona ba we ba ka tlogo ba
teena mo lapeng le, bona ba itse lapa le, le na le ditshila.
Ba bile ba lobisetse thoto ya rena e kakaa. Ditaba ke tse we
mmago ngwana bolabola. Ga gona motho yo we a ka bolabolago.
Ka gobane ke wena wa go ba o ba file ngwako.

507 Nna le ra gore ke tla bolabola eng, ditaba tse we tsa bona
a ke ditsebe. Bare o wa ditseba o dieteeng ge o ba fangwako.
O swanetse go botsa mokgonyana yo we wa gago, a nyale, o
fe Masete dikgomo tsa gagwe.

508 Mosadi a thoma gore ba ngaletsa ka taba, ba bona ge monna
waka a hwile, gela e be e ke o sa phela e be tsa natse nka se
dibone. A tloga a ya ga Nyatha kgaitsemi ya gagwe a mmotsa
gore ba ngaletsetse ka ditaba ba ga Mohlabe. A mmotsa le

175

Temana ya 4 thokheng (Mapule)

509 Mosadi yo we Mapule ba thoma go morela leina le Thokheng. Tlhalosa bare ke motho wa go bolabola maaka, a go phuthela ba bagangwe gore ba se tsebe nnete ya taba. Kgaitsemi ya gagwe are ditaba ke dikwile. Bjalo wena o botse morwa wa gago e be yena a tsamago a ba bitsa ka tsatei la gore ke a tla.

510 A ya a mmotse aowa a dira bjalo o diretse gore ba seke ba gana go tla, ka gobane mola e be ba tsama ba botsa ke mmagwe e be ba ka setle. Ditaba tsa gagwe ditenne batho.

511 Ka lona letsatsi le we ba ya ba gathana le yo we kgaitsemi ya gagwe. Bjalo morwa wa gagwe a re le bitsa ke nna ba bina tlou, ka baka la tsho molato o la wa ga Masete. Ke tso bitsa malome gore a tle a kwe ditaba tse.

176 512 Dia kwala rena ditaba tsa mmago dire tenne bjalo ka nama ya kolobe. Malome wa gago ka gobane o mo motlhomong a ka re thusa. Ditaba ke tse we makgolo wa rena re fapana le kgaitsemi ya gago ka baka la moredi wa gagwe. Bjalo yena a ka thanthodisa ka go bane ke mathathe.

513 Are nna ba di yo ntemella fela ka baka la go belega. A ke tsebe selo ka baka la taba e we. Malome wa ngwana w are a ke dule matloumeng, taba ke kwile ge ke le gona kowa gae. Gore o be o ba tlhatlhetse ka ngwakong.

514 Go ba swara gona o ba swere ka ngwakong. Bjalo nna e be ke sa tsebe selo ke fithile ka bula ngwako wa ka ka robala. Ka se tsebe le gore go na le batho ba bjalo ka moswana ke gona ke kwago taba e. Bjalo ka thoma go makala.

177

515 Malome wa ngwana a re le seke la kwatela mosadi le swanetse go bona taba. Ka gobane ga gona taba e le kilego la mpotse ya mabapi le maranrang a yo kgaitsemi. Le gona lehono a ka bitsa ke lena ke yena a mpitaitsego. Tlogelang ditopo ka moka le ra kise taba ke mpja ya lena le tla dira bjang.

516 Ba roma sebaka ga Masete gore ke mang yo we a tserego mosadi wa gao. Ba bolela gore ke Mokets. Bjalo o re o nyaka go monyala. Bjalo a owa re a le botsa gore a gona mono. Le fo

re botsea, gape, noga goba tau ya tlhagela ba ga makgolo ke a ba bolaisa, bjalo le bona ba bjalo.

517 Mothome o tlare go kwa ana le maatla wa re botsea. Ke mothomile, bjalo o re o nyaka go tsea. E ta pele re tla go sala morago, bjang ka gobane a se moredi waka, ke nwa ngwana wa rena.

178 518 Ke molao wa gore wena Masete o ete pele rena re ditlhatse tsa gago. Ge a holofetse go motsea, re tla mmotsea thoto ya gago e we re na re llogo. Ditaba di a kwala, bjalo bare go motshabisi nyarela re ~~gobane~~ gobone. Ba nyala ka motaeng wa Masete.

519 Ke nnete ditaba di tswa le mmago ngwana. O botsitse mokgonyana yo moswa gore a nyala ka selo o nyetse ka kgomo tse ditshelago fela. A nteha dikgomo tse ditshelago ka lebaka la lethi. Ba mmotsea gore go sa nyakega kgomo tse ditshelago gape. Monna are aowa le a ntlhalefetsa.

520 A rieng ro kopana go ba phophedi ke gona ba kgona ba e tla ga batswadi ba ngwana ka gobane ba fapana. Ba ile ba roma sebaka bjalo ba ga Mohlabe ba ba fa letsatsi la gore ba tle ka lona. Ba la le bona ba roma motho gore ka tsatsi la gore re gatlhaneng. Go rumile ~~makgolo~~ motlhadiwa go ba tlhadisi.

179. ~~521~~ 521 Ka lona letsatsi le we ba ya ba gatlhana. Bjalo ba tlhadiwa ba bolabola mo we ba fapanago le ba tlhadisi. Sebaka sa go amogela dilo tsa ga Masete ge a nyala ke Motho-mosetlha, motlisi ke Magabolle bjalo Magabolle ka lebaka le we o be a hwile.

522 Mothomosehla a bala dikgomo tsa gonyala masedi, tlala ke kgomo ya letolo kamoka go ba dikgomo tse nne. Ba dumela batswadi. Bjalo ke tsena dilwaneng tse dinyana, seleng ya go boga koma leseka ya gosikinya seotlo. Ditlhamo tsa malope ponto le lesome le setlhano la maseleng., le pudi ya go tlhatsisa mosadi dipeba.

523 Bjalo ke tsena monyalong, ke dikgomo tse diphethago menwana mmedi dinago le dipudi tse nne. Tshalete ke ponto tse tlhano,

dinago le lesome la maseleng. Yona nka seke ka bala mediro ya yona le a e tseba. Ba ga Mohlabe a baka ba ganetsa ba ile ba dumela.

180 524 Ditaba ke tse we mokgonyana yo moswa. Mmalo! ke tsentshitse maoto ka legapeng la marokolo. Yo mongwe a re mmatla seromo o sinye sa gagwe. Nkabe ke sa dira/^{ta}ba e, ke baka la mmago, mosadi a re a ba nyala ka selo. Ba nyetse ka dikgomo tse ditshelalago kganthe ba mpotea maaka.

525 Matswitswanyane wa okwa o re tsweketsweke, o bo tile boholo. Aowa dikgosi boholo ga bogona. E fela mofuriwa a na maano. Mola ke tsebe e sale mathomong nkabe taba e ke sa e dira. Ditaba ke tse we ba gesu, papagwe, a re o ile o tla dikgona bjalo dikgone. A re mosadi boela monneng wa gago, nna di ntshitle.

526 Dikgomo tsela a go ntsha pele ba gapile. Le swanetse go mpha dikgomo tse pedi le sale le dikgomo tse nne. Molao wa tswa ka mosate ba lata re amogela. O lebetse kgale ke neng. Ditaba tsa fela di tla mo we. A boela monneng wa gagwe a loba dikgomo.

181 527 Go na le mantsu a mangwe ke a a bothata. Thanthodisa le Mathathe. Mantsu a a ngodilwe mo go 512. Bjalo ke a ngwala ka baka la tlhaloso. Thanthodisa ke gore go bolabola taba ka motlhala wa yona. Mathathe mokgoni wa go kgona la tisa taba, ka botlalo. Makaepa yo we, ditaba tsa gagwe dingodilwe mogo 240 bakeng sa go tlhadiwa ke mosadi. Go fitlhela mogo 265 bofelong bjalo ba ditaba.

528 Ke boeletsa go ngwala ditaba tse temeng ya 6 tlahlo ya go nyenya. Temana 1 Nyenyo ke ya batsadi. Bjalo ke tla tlogela tsa Makhutswi ke ngwale tseo ya ga Mametsa. Go boela morago dihwetswa mo go 272 Mamogagware a tseisa moredi wa gagwe ga Bakone ba ga Mametsa.

529 Ke dingwala ka baka la gore ke hwetsane lethetho (lenaneo) lethetho la tsona ke di file ke Lee Mohlabe ke n yena mokgalabje yo mogolo kgorong ya gesu. Ka ya ga Mametsa, a tlatsa ke Matlhako Morema. Lehono o re ke wa ga Selete. O tswaletse mo we nageng e we. Mphatho wa gagwe ke Mangana. A re o bolotse Mankikidi.

182
SM.

530 Ba bolabola gore a ba dibona ba filo kwa ge go bolabola bakgalabje ge ba dutsi kgorong. Mosadi yo Maleselane ke mohumagadi bjalo a belega bana ba Senamele moratho Nyathe. Makwale ke wa lapa lesele empa ke bana ba poo. Bjalo Makwale a thoma go bakisa Senamele bogosi.

531 Polao ya Senamele bjalo Makwale a bolaya Senamele. Yaba gona le motho yo Maboke a napa a tloga a ya go seba Nyathe, bjalo Maleselane a re go kwa taba e we a tshaba le morwa wa gagwe Nyathe ba tshabela mono ga Mohlabe.

532 Ba tla ba bauta, ke ge morwa gagwe a kgatlhana le ngwana wa ga Masumu. Yo we leina la gagwe elego Maphulo aowa batswadi ba kwana ka taba e we. Bjalo Masumu a yo bega Mohlabe taba e, a re go lukile ka gobane ke ngwana wa rena. Ba motsa gore ngwana wa rena a se sekgopa lora, aowa ke yana mosadi wa ka yo mogolo.

183

533 Lesaba ka moka la Bakone la tloga tshokwe a lata mong wa sona Mohlabe. Bjalo ke ge Maphulo a Belega Mankikidi papagwe a hwa. Ngwana sala a lela ke Sekoko. Motlhang a dula setulong Sekoko a hwa. Ngwana Masumu ke mohumagadi nageng ya ga Mametsa ka mkgwa o we.

Tema ya 10 mekgwa e mebe e tlhagisa tlalano.

534 Motho o swanetse go se swara bjalo ka batho ba bangwe. Bjalo ga go direge ka baka la gore batswale ke poo ka ethii. Poo e ngwe le e ngwe e na le mkgowa wa yona bjalo namane le yona e tlilo ba bjalo ka yona.

535 Go tsama a ubela batho go tia batho, yo mogolo le yo monyana ba fo swana. Tlhomphe ya sebe gona, ka gorialo mo we a se bothakga, e bile a se bophelo bja batho. Ga gona theto le ka thii. E we o ka retiwago ka yona. Bjalo ~~motho~~ motho wa mohuta o we, ba mmitsa gore ke se tlhokabotho.

184

Temana ya 1 Ngwaku Sekgobela.

536 Mosogana yo batswadi ba gagwe ba ile ba molosetsa mosadi go Bjang. Leina la mosetsana e be e le Maegabu. Ka kwano e we ya batswadi bjalo ka ge kgale mosadi a be a tswelwa ka yona. Ba nyala mothepe e sale yo monyana mosogana e le yo mogolo.

537 Mosogana yo we e be e le setlhoka-botho, 'ba ba golo le ba ba nyana a no ba dira thaka ka e thii. A ba hwetsana a ba ropanyetsa ka moka, bjalo ba bagwe a e lwa nabo. Ge go nyaki-siwa ditaba ba no hwetsana gore molebi ke yena.

538 O dira a le bjalo e le gore ke sekobo (gobefa). Ke yo mosomoso bjalo ka pitsa sefathlogo ke makokome, melomo ke dikopisi e ke ke dimpja tsa makgowa. O bile o na le mokhubu o mogolo o nkego ke legapana. Maoto ke dinatla tse dikgomo.

185 539 Ka baka la go tlhoka botlhoko-botho ka gobane le makgolo wa gagwe o wa raga, a na mokgolo. Ka baka la bokobo bja gagwe ba napa bathoma go moloma, mosetsana bjalo a napa a tlhala. Batewadi ba mothepa ba kwane le moredi wa bona gammogo le dikgadi. Bare aowa e fela motho yola e no ba yena motho fela bjalo ka ge a bolabola. Ge banna kamoka ba ka hwa ba fela a sala nka mpa ka dula le busuwana bja ka.

540 ~~XXX~~ A napa a tlhala, o tlhala a le bjalo a sesu a kwana le mothol. Ge mosegana a ile bogweng ke moka ba mofidisanya, ka baka la maroga ka ditlhong a seke a fetola. A gome a tshabe a boele gae.

541 Mogoga mogolo a ana nama. Ba dira ka mokgwa o we go dithela gore ba tla ba ba molosa. Mo we ba sepelang ba sinye leina la mokgonyana. Ba bile ba bolabola gore go tlhoka wa dikgomo a tsea ngwana yo wa rena.

186 542 Mothepa o be a le botse kudu, e le yona mong naswana ya mosate. O be a sa swanela go tsea ke sekobo se we. Empa o be a nyetse, bjalo ka go bane mmagwe mothepa a ka se go botse nnete bakeng sa dikgomo tsa go monyala. Ka baka la gore ba ka tshaba go tlhadisa.

Temana ya 2 Mabakane a tsentsha maoto ka legapeng marokolo.

543 Mabakane a losa mothepa mothepa wa kwana nae. O tlhala monna o tsea ke mosadi. Dikgomo tsona o be a le natsa tsa manyalo a baredie. Sekgobela o be a sanyala a dio tshela lesome la dikgomo le dikgomo tse pedi, ditshalete tsona ga re bole ke dikoma.

544 Mmaka pela o baka a e swere. A tshabisa mosetsana a ya a mmeya ga moredi wa gagwe, yo mogolo Mokgadi, are go bona nyakellang muno, mmago ngwana a ya go phupha matlala.

187 ~~545~~

545 Matlala ke molao le ge a ile a tshabisa ke mong mosadi, mmago mothepe o swanetse go phupha amatlala. O bolabola ka mokgwa o a ka kgonago ga gona motho yo a ka mosalago morago. Ka baka la gore ba molebetse. A ba botsa ge ngwana wa gagwe a tsee ke ba ga Sekgobela le ge a sa nyake bo jela pele. Bona a ba na phetolo.

546 Sebaka sona a se fela pelo le ge ba ka moroga bjang le bjeng, o fo homola. Ba bang ba go tlala ke pelo ba ba ba isa letsogo la go tia. Bjalo ba ba bangwe ba tla mmotse gore o dira phoso sebaka ga se bolawe.

547 Ka morago ga mo we ba roma sa bona sebaka. Sepe a o ba botse ba nyale, ka pela ba tseba gore mosadi a se wa bona ke wa ga Sekgobela. Re mofe dikgomo tsa gagwe. Ba se roma bakgobakane ka moka.

188

Temana ya 3 ba ya go nyala.

548 Dikgomo a dintshe ke motho ka o thii. Aowa o botsa ba gabo ba kgobakana a ba botsa molato o we a o dirilego. Bjalo a fetola sebaka gore sepela o ba botse ke dikwile ke sa botsa ba gesu. Fela ka teatsi la gore ba ntebelle ke nna yo we ke a tla.

549 Bakgobakane bakgonyana ba ya ka mabanyana go nyala. Bjalo ba go tshadisa ba robala magae a bona bjalo ka moswana ba tsegela go nyala. Ba dira ka mokgwa o we, ka baka la gore baka se ke ba ba alla magogo. Ka gobane a su e be bakgonyana.

550 Letsatsi la fitlha bjalo ba roma sebaka sela gore sepela o ba botse rena le dikgomo tse diphetago menwana mmedi, a isa bare e su re ba bone. A goma a isa tse nne, bare e su re ba bone. Bjalo re nyetse yo mongwe a re mola e be le sa tshadisa bjalo ka gobane le tshadisitse kwang mo we ba bolabolago. Ba ntsha tse tharo. Bjalo bare monna ke sekgate komeng o wa twena sepela o ba botse re tla ba botsa letsatsi la go tla go bona ge ba gapa dikgomo.

189

SM

551 Ba roma motho ga Sekgobela gore sepela o ba botse ba e kgopolele. A ya a ba botsa. Bjalo bona ba re dia kwala sepela o ba botse re tlatla ka letsatsi la gore. Re sa botsa ba gesu.

552 A ba bitsa pele ga letsatsi le we a go lefa sebaka. Bakgobakana a ba botsa gore ke bona motho mo o bolabola gore o rumile ke бага Bjang bare e kgopoleleng, mosadi wa rena o tshabile le banna ba bangwe.

553 Dia kwala le letsatsi le we le lukile. Ke nnete mogoga mogolo ga ona nama, nama e na le mogogana. Matsatsi a la a fela a e ya ba e ya ba mofidisanya e be ba sa litile taba e. Aowa ga gona taba Tshukudu e tshabile ka go tlhe. Re swanetse go swara kgogo molomo.

190 554 Tala e a peilwe ga e lewe ka mphaka. Tlhakana sono ga e na leeto, leeto le na le gokgobakana la tloga se thii. Ba ya ba gatlhana motseng wa motlhadiwa bjalo bakgona ba tw swara tsela. Aowa ba ya ba fitlha ba hwetsana le bona bakgobakane.

555 Ba ga Mabakane le bona ba ile fela bona ba ba utile ka ngwakong. Ba fo tsea ka ditsebe ge e remana kantle. Aowa ga gwaka gwa ba le ngangano e kgolo. Ba mofa dikgomo tsa gagwe a tloga a gapa lesome la dikgomo dinago le dikgomo tse tshelago.

556 Go tihadisa go bose, fela go a baba mo diteekeng. Ditaba tsa bona tsa fela dietla mo we. Mabakane a sala le mosela wa tshipa ya gagwe. Go nyaka ke go beya ka gobane motlhang a tlhalago dilo tsa gago dia boya, kgale ka bo mammalane o be o huma ka letsatsi.

191 Tema ya ll Masegabu gape, bobodi bja gagwe.

557 Ba motshabisitse le bakeng la madula gae. Bjalo a dula le Segokgo, motho ge a sale ngwetsi o ka se bone mokgwa wa gagwe. O tla bona mokgwa wa gagwe ka morago ga lebaka, le le telele. Ka lebaka le we e be e le mosadi wa basadi, a ketaketa ka malemo a bangwe.

558 Lebaka la go lema la fitlha, mmalo! dikgomo dilobile, re tsere kgwara ra tlisa ka gae. Re re ke motho. Ka morago ga dijo o wa robala mola bangwe ba e ya masemong. Ge a tsoga

mo we o ya masemong a rema ga thii le tsepe fase o ya morithing go khutša.

559 Ke nnete ge bare mosadi a nyadiwa ka maatla a na modiro. Ga gona se we motho a ka se dirago e fela ke sebedu sa gago. Monna a sela tlala le ge ba bangwe ba sa sele.

192 560 A thoma mokgwa o mongwe wa bophoko. Ge monna a ile makgoweng ke moka le yena o sala a e ya makgoweng. Ke gore dikompong. Ka tsatsi le lengwe a ya kompong ya mabulane. O be a na le ngwana yo monyana.

561 Bophoko bo aja bolle nna. Ngwana a ya a tllhabega. Ka baka la bophoko a seke a gopola go isa ngwana gae. Bolwetsi bja ngwana bja gola, molao ge ngwana a babja a ba swanela go mokgaolantsha ditsela. Mmago ngwana o swanetse go tlhwa a dutsi le ngwana gae.

562 Mafello a hwa, bjalo ba bega ntona ya kompo e we. A mopepudisa setoto a mofa motho wa gore a mofelegetse gae. A mopepula go tllilo fitlha gae. Bjalo motho yola a tawago nabo are ke tllisitse mosadi yo o hwetse ke ngwana bjalo ba ile a motlise gae.

193 563 Taba e we e ile ya ba le epana le legolo. A kgotlella le epana le we a lla selo sa ngwana wa gagwe. Ka morago ga selo a napa a tloga a ya le mapolantane. Go tlhoka ngwana ke motlhako go bolabola mong wa dikgomo. Mokgekolo yo we o be a na le bana ba basetsana fela.

564 A botsa Mabjale ke ngwana wa mogadikane, a re mosadi a bonale bjalo a seke a mmotsa selo. Mosadi a ka seke a dira selo. A letela monna yola a goba a dula nae, ge a baya makgoweng ka morago ga teto e we a kwa ba bega gore a sa phela. A fela maatla, e fela ke moka ke lobile.

565 Mokgekolo a leka go bolabola le batswadi ba mosadi gore ngwana wa lena o tllugile a ke mmone. Bare o ile kae, a ketsebe. O bolabile, nyakela ngwana wa rena ko monyeretse tsebe. Ke moka dikgomo tsa loba ka baka la basadi.

194 566 Dikgomo dilobile ka baka la yena mosadi yo we Mattuu. O be a na le mokgwa wa go seloke. Ge a bona bana gammogo le batswadi ba bona a ba roga tse nkego ga se ga fela. A nyakana

853 le batho ba sele. Ge a dirile bjalo a nyaka ge ba e tla go kgopela. Tshemo yona e be ba molemela ba tshaba go segiwa ke batho.

Tema ya 12 tlhalo ya go boetsa mosadi ga batswadi.

567 Go boetsa mosadi gagabo taba e monna o swanetse go fa ba ga makgolo wa gagwe lebaka. Ge a moetsa kantle le lebaka go supa gore ye a o tlhala mosadi ka nosi. Ke gorialo mo we ba ka seke ba gana go amogela ba tla mo amogela.

568 Motho ga robe o tla boela a ya a dula. O swanetse go moetsa ka kgomo a mofe motho yo we, a swanetsego bolabola mantsu a we ba mmotšitsego.

195

569 Le bona batswadi ba mosadi ba ka seke ba kgodisa ke mantsu a motho yola a go ba a tlisitse mosadi. Aowa le bona ba swanetse go roma motho wa go ba tseela mantsu. Bjalo motho yo we ge a ka boya le mantsu a go swana le sebaka sela sa bona gona ke taba.

570 O swanetse go bitse ba gabo a ba botse taba e. Bjalo ge ba kgobakane o tla ba botse gore ke bone mokete, mo o re o rumile ke ba ga Mokete ba mofelegetsitse ka kgomo. Ore ngwana wa lena sowe. Dulang nae, mono a re sa morata.

571 Bona ba tla nyaka go kwa nnete, bjalo a bitse sebaka se tlhalose mantsu. Le ga go le bjalo baka seke ba kgodisa ke dipolelo tse we. Ba tla nyaka gore ba gatlhane nae, gammogo le ba gabo. Gore ba kwe nnete, ge a bolabola pele ga matlho a bona, le bona ge e ke ba tla kwana le taba e we.

196 572 Gantsi mosadi o boetswa gagabo ka baka la boloi, bothuhu le go gogela dinoga motseng. Noga ke se gagabi se se tlhoilwego ke batho kudu le yona e bjalo. Motho a e bona o e pjatla tlhogo ka letlapa, le yona e moloma serethe. Ke moloi, fela e boniwa ka matlho, mong moloi o ka seke wa mmona. Wa bona o mmona ke wena ngwana wa monna.

573 Bothuhu bo sepela le boloi ka gobane o tla fapantsha batho ba kwana ka baka la bokwelepa (bothuhu). Motlhomong o dira bo kwelepa go monna o motsa mesepele ya mosadi wa gagwe le mediro ya gagwe. Ka moka monna o tshwa a e lwa le mosadi wa gagwe, ka baka la nta mamalomela b kobong.

SM

574 Boloi ke selo se se sa rategogo kudu. Motho o loya motho a hwa, matsatsi a gagwe a sa le kgole. Le gona o ka se be le bana goba motho, o tla ba loya. O nyaka go sala a dutsi a le thii.

197

Temana ya 2 I go gogela noga motseng.

575 Taba e kgale e be e se gona, ka baka la gax gore e be go sena mehuta huta e re bonago matsatsi a. Matsatsi a go na le mehuta huta ya batho, ka baka la makgowa. Motlhologadi mola a hwelago ke monna, ge ba lla selo, yena a lle, o wa kganela. O re o khutsitse go eila, ka gobane o tla e kela dikopong, o ba a ija motswa o sitswe.

576 Nnete ka morago ga mo batho ba palakana a sa apere tlhware. O tla bona noga e se tse e tsena ka ngwakong. Ge monna yo mongwe wa leloka a re go mosadi ba mosadi, o wa gana. Wa kwa a bolabola gore a ke sa nyaka monna wa motho.

577 Bjalo ka Morufane ngwana Saai. Mosadi yo we o be a tsere ke ba ga Lewele. Bjalo monna wa gagwe a hwa. Mogolo wa monna wa gagwe a le gona, fela o be a ka seke a robala nae. Bjalo a re a sa apere tlhware a thoma go bekana le lepolantane, a le tlisa ka motseng.

198

578 Bjalo a bo ratega kudu fela ke marumu. A dira bjalo bjalo motlhang bo nwewago gwa direga taba. Mong wa motse e ke ke mokgopedi bjalo noga e ke ke yona mong wa motse. Ke yena y o we a laolago bjalo, motho yo a sa monyakego a fiwi. Kganthe mola e be e ke o segetse, ke motho wa naga e o be a ka seke a dira bjalo.

579 Mabele a na le beng ba ona. Wena a o laole selo a laola ke beng ba ona. Ba ka seke ba gokona, ba tla gofa, fela o swanetse go nteha matlho wa lebella. Wa bona ba go kona go na le mokgwa o swanetse go bula matlho.

580 A na le beng ba ona ka baka la tshemo go lema bona, bjalo ka gorialo mo we ke a bona. O ka seke wa kgona go fo a laola o sa ka wa tswa kudumela. Taba ya bobedi dikgomo tea go monyala ke tea bona. Bjalo dilo tse we ditlhakantsha motho tlhogo, ge motho yo mongwe a laola wena o lebeletse.

SM.

581 Monna yo we a bitsiwago gore ke noga, yo we e le go lepolantane, a s ma modiro wa bopolantane mo motseng wa Lewele. Mong Mafiri a nwe bjalo ba rwa ba gagwe ba nwa. Bjalo a thoma go kona barwa ba mokgalabje yo we.

582 Ka metlha go na le ba tlhotlheletsi le ge pelo ya motho yola e sesu ya gopola mogopolo o mobe. Ba thoma gore ge ele nna nka se tia ka gobane se nokwa ka gonwa, se sa kwa malemo. Le putsanyana godimu ga monyalo wa mosadi ga sa ntsha. Le gona ke noga le mo e tswago ga e tse ke motho.

583 Mafiri a be ana le bana ba babedi Mangou le moratho Mpata ba le mo gae. Lekgothwane la bona le le makgoweng. Bjalo Mangou a e kwa kudu ge b tho ba mokgala. Moratho wa gagwe ke tlhakana tlhogo. A kwe ge a setse a gopotse se we a nyakago go sedira. A thoma moferefere le monna wa Popela bare ke Ntetsa.

200 584 Banna ba we e be ba kwane, gore o tla ba bolaboldisa ke moka ba motie. Motlhomong o tlare ke a ba lamola balwe nas. Ba kgarametsana kgaufsi le pitsa ya bjalo, ba libile noga e we. Noga ya re ke a kgala gore le diang ba lesetsana a namela ke lepara le yona le ge e pjatliwa tlhogo ya leka go lwa.

585 Batho ba ka moka ba ema ka maoto bjalo ya ba letsuketsuke ka morago ga bona motho a re ba bolaile, ge bare ke a lebella ba bona o filore raparapa ke moka o hwile. Yaba kompo ya mapolantane a gabo e kgaufsi ba tla ba rwala.

586 Mapolantane ba seke ba boloka mohu ba roma ba bangwe ba ya molopeng go bega taba e. Maphodisa ba tla ba ba swara ngaka ya bona mohu. Ka morago ga pono ya tloga ba sala ba boloka monotla o we.

201 587 Motho wa mo a be a sena wa gabo a tlhoka tlhatse. Mosadi a leka go motlhatsetsa tsa sita, ka baka la gore o be a tagilwe tse dingwe a di bona ga botse. Ba tswa molatong ke moka ditaba tsa fela dietla, g na mowe.

588 Ka morago ga molato o we gwa se sa ba le kwana le mosadi. Bjalo Mafiri a bona gore mosadi o tla ba a ntirela molato o

853

K34/82

84*

mogolo. Ke ge a bitsa ba gabo ba e tla a ba botša ditaba tša
mosadi. A re o ya a rwala mahohomedī a gwe a tliša mo motseng.
Bjalo nna ke na le dimpjanyana. Bare ke mpja ya gago le yona
are a ka ba a ntirela molato o mogolo. Ke rata gore a tloge
motseng a boele gagabo. Dia kwala ba dumelana ka mokgwa o we.

Dipelaelo kudi ke pelaelo tša mantšu a:

1. Leleme la bangwe, bjälwa, tee bolela.
2. Le lemela gesu

END S 853